

MÓDEL ASPE

Standard usług asystenckich dla dzieci
i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych
i zdrowotnych w ogólnodostępnych i integracyjnych
oddziałach przedszkolnych i szkolnych

Zespół opracowujący model:

Fundacja Edukacyjna ODiTK

Radczynie prawna Ewa Bożko - Kozikowska, Monika Gołubiew,

Monika Kuligowska, Zofia Lisiecka

Stowarzyszenie Sztuka Włączania

Marek Tarwacki

Uniwersytet Warmińsko - Mazurski w Olsztynie

Marzenna Zaorska

Gdańsk, 27.12.2023 r.

Model **ASPE**

Standard usług asystenckich dla dzieci i młodzieży o specjalnych
potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych w ogólnodostępnych
i integracyjnych oddziałach przedszkolnych i szkolnych

Zofia Lisiecka

SPIS TREŚCI

Model ASPE	8
1. Model ASPE – założenia teoretyczne	9
1.1 Słownik skrótów i pojęć	9
1.2 Geneza powstania Modelu ASPE	15
1.3 Przebieg pilotażu	17
2. Wdrożenie usług asystenckich w szkole	24
2.1 Zadania organu prowadzącego szkołę lub przedszkole we wdrażaniu usług asystenckich	24
2.1.1 Przebieg procesu wdrażania usług asystenckich w szkołach z perspektywy organu prowadzącego	25
2.1.1.1 Etap I	25
2.1.1.2 Etap II	25
2.1.1.3 Etap III	26
2.1.2 Organizacja przepływu asystentów między szkołami – podążanie za uczniem	26
2.2 Zadania dyrektora szkoły lub przedszkola w organizacji usług asystenckich	28
2.2.1 Zadania dyrektora w zakresie kwalifikacji ucznia	28
2.2.2. Zadania dyrektora w zakresie określania zadań asystenta	29
2.2.3. Zadania dyrektora w zakresie rekrutacji asystenta	30
2.2.4. Zadania dyrektora w zakresie organizacji współpracy asystenta z kadrą szkoły i rodzicami	32

3.Kwalifikacja dziecka do objęcia wsparciem asystenta	34
4.Uслуги asystenckie	37
4.1 Zakres usług asystenckich	37
4.2 Miejsca realizacji usług asystenckich	42
4.3 Potrzeby ucznia, a rodzaj asystenta	42
4.3.1 Asystent ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych [ASPE]	43
4.3.2 Asystent ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych [ASPEZ]	44
4.4 Profil kandydata na asystenta	45
4.4.1 Wymogi wobec ASPE	45
4.4.2. Wymogi wobec ASPEZ	48
4.5 Zakres zadań ASPE i ASPEZ	49
4.6 Dokumentowanie pracy przez asystentów	50
4.7 Odpowiedzialność prawna asystentów	51
5. Koszt przygotowania szkół i zatrudnienia asystentów oraz źródła finansowania	53
5.1 Koszty przeszkolenia kadry szkół i asystentów	53
5.2 Koszt zatrudnienia ASPE lub ASPEZ	53
5.3 Dodatkowe koszty związane z zapewnieniem dostępności szkoły	54
5.4 Źródła finansowania	56
5.4.1 Koszty związane z zapewnieniem dostępności szkół	56

5.4.2 Koszty związane z zatrudnieniem ASPE lub ASPEZ	56
5.4.3 Koszty związane z przeszkoleniem kadry szkół	57
6. Zatrudnianie asystentów – kwestie prawne i organizacyjne	57
6.1 Podstawy prawne zatrudnienia ASPE lub ASPEZ	57
6.2 Organizacja pracy ASPE i ASPEZ	59
6.2.1 Dokumenty wewnątrz szkolne regulujące kwestie organizacji pracy, zadań, zatrudniania i wynagradzania	59
6.2.2 Określanie podstawowego wymiaru czasu pracy ASPE lub ASPEZ i zasad ich wynagradzania	60
6.2.3 Organizacja pracy ASPE lub ASPEZ w okresie wakacji i dni wolnych od nauki, niebędących dniami wolnymi od pracy	61
6.2.4. Dostęp ASPE i ASPEZ do danych osobowych uczniów	62
7. Dostępność szkół	67
7.1 Model dostępnej szkoły	67
7.2 Zadania ASPE i ASPEZ a dostępność szkoły	69
7.3 Zadania ASPE i ASPEZ, a technologie asystujące	71
7.4 Zadania ASPE i ASPEZ a dostępność komunikacyjna i cyfrowa materiałów edukacyjnych	74
8. Monitoring i ewaluacja wdrożenia modelu ASPE w szkołach i przedszkolach przez organ prowadzący	77

8.1 Cel i znaczenie monitoringu i ewaluacji	78
8.2 Planowanie monitoringu i ewaluacji	78
8.2.1 Określenie celów i wskaźników	78
8.2.2 Wybór narzędzi i metod	79
8.2.3 Ustanowienie harmonogramu	80
8.2.4 Zbieranie danych	80
8.3 Przeprowadzanie monitoringu i ewaluacji	80
8.3.1 Zaangażowanie odpowiednich zespołów	80
8.3.2 Analiza zebranych danych	81
8.3.3 Wnioski i działania doskonalące	81
8.4 Raportowanie i komunikacja	81
8.4.1 Przygotowanie raportów	81
8.4.2 Komunikacja z interesariuszami	81
8.5 Ciągłe doskonalenie	82
8.6 Podsumowanie	83
Załącznik nr 1	84
Załącznik nr 2	88
Załącznik nr 3	95
Załącznik nr 4	103
Załącznik nr 5	114
Załącznik nr 6	116

Model
ASPE

1. Model ASPE – założenia teoretyczne

1.1 Słownik skrótów i pojęć

ASPE – asystent wspierający ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych, zatrudniony w szkole lub przedszkolu pracownik niepedagogiczny;

ASPEZ – asystent wspierający ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych, zatrudniony w szkole lub przedszkolu pracownik niepedagogiczny;

Edukacja włączająca – forma organizacji wychowania i kształcenia uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi, ukierunkowana na uczenie się aktywnego uczestnictwa w życiu wspólnoty i wzajemnego wspierania się w dążeniu do integralnego rozwoju wszystkich jej członków. Włączanie do wspólnoty i uczestnictwo w procesie nauczania - uczenia się obejmuje wszystkich uczniów, zarówno wybitnie zdolnych i uzdolnionych, uczniów, którzy nie doświadczają barier w rozwoju, jak również tych, którzy natrafiają na trudności w uczeniu się z powodu różnych czynników biologicznych, społeczno-środowiskowych i losowych. Programy kształcenia, sposoby komunikowania się z uczniami

i metody nauczania stosowane przez nauczycieli oraz podręczniki i materiały dydaktyczne zapewniają wszystkim uczniom dostęp do wiedzy przy zastosowaniu uniwersalnego projektowania w edukacji oraz dostosowania **do specjalnych** potrzeb poszczególnych grup osób **z niepełnosprawnościami** i do potrzeb indywidualnych.

ETR – to akronim angielskiej nazwy “Easy to read and understand” oznaczającej “tekst łatwy do czytania i zrozumienia”. ETR to standard przygotowania tekstów, który został opracowany na poziomie **Unii Europejskiej** w odpowiedzi na potrzebę dostępu do informacji osób z niepełnosprawnością intelektualną. Praktyka pokazała, że ETR ułatwia dostęp do treści również osobom z dysleksją, ze spektrum autyzmu, głuchym, chorującym psychicznie, z demencją oraz innym osobom, niekoniecznie z niepełnosprawnościami (np. cudzoziemiec). Standardy ETR są ściśle określone w dokumencie „Informacja dla wszystkich, czyli europejskie standardy przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia”.

Do pobrania tu: <https://zpe.gov.pl/pdf/P171b7LYC>

JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego

Prosty język (plain language) – to styl pisania w sposób jasny i zrozumiały dla szerokiego grona odbiorców. Prosty język to sposób organizacji tekstu, który zapewnia przeciętnemu człowiekowi szybki dostęp do zawartych w nim informacji, lepsze ich zrozumienie oraz, jeśli taki jest cel danego tekstu, skuteczne działanie na podstawie zawartych w tym tekście informacji.

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Rodzik – ilekroć w tekście mowa o rodzicu należy przez to rozumieć także prawnych opiekunów dziecka oraz osoby (podmioty) sprawujące pieczę zastępczą nad dzieckiem;

SCWEW – Specjalistyczne Centrum Wspierania Edukacji Włączającej – **to** działające przy wybranych szkołach specjalnych placówki świadczące usługi dla szkół i przedszkoli ogólnodostępnych. Świadczą one wsparcie dla kadry szkół, rodziców i uczniów. Placówki prowadzą szkolenia, działalność doradczą np. w zakresie dostosowania miejsca nauki pod względem ergonomii i niezbędnych warunków technicznych, doboru sprzętu specjalistycznego, wyboru podręczników, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych. Pomagają nauczycielom wybrać najlepsze metody pracy

z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w tym szczególnie z niepełnosprawnością. Pomagają w pozyskaniu dla ucznia dostosowanych podręczników, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych oraz sprzętu specjalistycznego. Uczniowie o SPE mogą w SCWEW uczestniczyć w zajęciach specjalistycznych i korzystać z zasobów szkół specjalnych. Rodzice natomiast mogą korzystać z konsultacji, doradztwa, z grup wsparcia, a nawet zajęć terapeutycznych. SCWEW prowadzą również działalność informacyjną i edukacyjną w zakresie edukacji włączającej. SCWEW współpracują, oprócz szkół i przedszkoli, również z innymi podmiotami udzielającymi wsparcia, np. uczelniami, organizacjami pozarządowymi, w szczególności ośrodkami pomocy społecznej, centrami usług społecznych.

SMART – akronim opisujący pięć cech, jakie powinien spełniać dobrze sformułowany cel:

S – czyli Sprecyzowany, tj. jego zrozumienie nie powinno stanowić kłopotu, sformułowanie powinno być jednoznaczne i niepozostawiające miejsca na luźną interpretację,

M – czyli Mierzalny, tj. tak sformułowany, by można było liczbowo wyrazić stopień realizacji celu lub przynajmniej umożliwić jednoznaczną „sprawdzalność” jego realizacji,

A – czyli Atrakcyjny, tj. motywujący do działania, stanowiący wyzwanie,

R – czyli Realistyczny, tj. możliwy do osiągnięcia,

T – czyli Terminowy, tj. powinien mieć dokładnie określony horyzont czasowy w jakim zamierzamy go osiągnąć.

SPE – specjalne potrzeby edukacyjne to otwarty katalog potrzeb osoby uczącej się. Mogą one wynikać między innymi z:

- a) niepełnosprawności;
- b) niedostosowania społecznego;
- c) zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
- d) zaburzenia zachowania lub emocji;
- e) szczególnych uzdolnień;
- f) specyficznych trudności w uczeniu się;
- g) deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych;
- h) choroby przewlekłej;
- i) sytuacji kryzysowej lub traumatycznej;
- j) niepowodzeń edukacyjnych;
- k) zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi;

- l) trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Szkoła – ilekroć w tekście jest mowa o szkole oznacza to prowadzone przez organy prowadzące będące Jednostkami Samorządu Terytorialnego, innymi osobami prawnymi lub osobami fizycznymi z terenu całej Polski:

- a) przedszkola ogólnodostępne, integracyjne, z oddziałami integracyjnymi, z oddziałami specjalnymi, a także inne formy wychowania przedszkolnego,
- b) szkoły podstawowe ogólnodostępne, integracyjne, z oddziałami przedszkolnymi, z oddziałami specjalnymi lub integracyjnymi;
- c) szkoły ponadpodstawowe ogólnodostępne, integracyjne, z oddziałami integracyjnymi;
z oddziałami specjalnymi;
z wyłączeniem szkół specjalnych i szkół dla dorosłych oraz oddziałów specjalnych.

Uczeń – ilekroć w tekście jest mowa o uczniu oznacza to uczniów i uczennice oraz dzieci uczęszczające do przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego.

WOPFU – wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia, to dokument, który opracowujemy dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Jest podstawą tworzenia indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego.

1.2 Geneza powstania Modelu ASPE

Edukacja włączająca to wspólne uczestnictwo wszystkich uczniów w tych samych zajęciach, przy indywidualnym zapewnieniu niezbędnej pomocy tym uczniom, którzy jej potrzebują.

Przepisy prawa dotyczące edukacji włączającej gwarantują możliwość kształcenia we wszystkich typach szkół oraz indywidualizacji form, programów nauczania i zajęć rewalidacyjnych uczniom z niepełnosprawnością, niedostosowanym społecznie i zagrożonym niedostosowaniem społecznym.

W Polsce od kilku lat wdrażane są założenia edukacji włączającej. Zebrane w tym okresie doświadczenia pokazały, że wśród tej grupy uczniów są również takie dzieci i młodzież, których pełne uczestnictwo w edukacji, na zasadach równości z rówieśnikami, nie jest możliwe bez zapewnienia im wsparcia asystenta. Dotyczy to szczególnie uczniów którzy:

- potrzebują pomocy w codziennym funkcjonowaniu ze względu na bardzo znacząco ograniczoną samodzielność, trudności w komunikacji z otoczeniem lub z powodu konieczności przyjmowania w szkole leków, cewnikowania, zmiany pieluch i/lub korzystania z takich urządzeń jak koncentrator tlenu, pompa żywieniowa itp.
- prezentują bardzo trudne zachowania, w tym zagrażające bezpieczeństwu ich samych i ich otoczenia lub utrudniające funkcjonowanie w klasie pozostałym uczniom.

Dlatego MEiN we współpracy z ORE opracowało standard pracy i profil kompetencyjny asystenta¹ oraz program kursu dla asystentów² i w dniu 19 stycznia 2020 roku ogłosiło konkurs³ na realizację pilotażu usług asystenckich.

¹ Załącznik nr 10 do dokumentacji konkursowej „Asystent Dziecka Ucznia ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi (ASPE) – standard pracy i profil kompetencyjny asystenta” konkursu nr POWR.02.10.00-IP.02-00-001/20 Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

² Załącznik nr 11 Ramowe programy szkoleń ASPE do dokumentacji konkursowej „Asystent Dziecka Ucznia ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi (ASPE) – standard pracy i profil kompetencyjny asystenta” konkursu nr POWR.02.10.00-IP.02-00-001/20 Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

³ Konkurs nr POWR.02.10.00-IP.02-00-001/20 Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Realizację pilotażowego projektu (w drodze konkursu) MEIN zleciło Partnerstwu w składzie:

- Fundacja Edukacyjna ODITK (Lider),
- Fundacja Fundusz Współpracy,
- Stowarzyszenie „Sztuka włączania”,
- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

1.3 Przebieg pilotażu

Pilotażowy projekt nosił tytuł „Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - pilotaż” (umowa nr UDA-POWR.02.10.00-00-1004/20-04) i był realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Osi priorytetowej: II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie: 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty. Zgodnie z założeniami konkursu przygotowanymi przez MEIN, realizatorzy mieli przeprowadzić konkurs dla organów prowadzących szkoły i przedszkola, w ramach którego możliwe było pozyskanie grantu na zatrudnienie asystenta na okres 10 miesięcy oraz przeszkolenie asystentów.

Zasady konkursu grantowego, w tym kwalifikacji dzieci do objęcia wsparciem oraz wymogi wobec asystenta, a także zasady rozliczania

grantów były podane w dokumencie “Procedury realizacji projektu grantowego”⁴.

Projekt „Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - pilotaż” zakładał:

- przeszkolenie co najmniej 640 osób chętnych do pracy na stanowisku asystenta,
- udzielenie minimum 144 organom prowadzącym grantów na pokrycie kosztów zatrudnienia asystentów:
 - przedszkola posiadające oddziały ogólnodostępne z wyłączeniem przedszkoli specjalnych,
 - szkoły podstawowe posiadające oddziały ogólnodostępne z wyłączeniem szkół specjalnych, szkoły branżowe I⁵ stopnia posiadające oddziały ogólnodostępne z wyłączeniem szkół specjalnych, licea posiadające oddziały ogólnodostępne z wyłączeniem szkół specjalnych,
 - technika posiadające oddziały ogólnodostępne z wyłączeniem szkół specjalnych.

⁴ Dokument ten został opracowany przez partnerstwo realizujące projekt i zatwierdzony przez MEIN na samym początku realizacji pilotażowego projektu.

⁵ Szkoły branżowe II stopnia posiadające oddziały ogólnodostępne na etapie ogłaszania przez MEIN konkursu jeszcze nie funkcjonowały. Kształcenie w nich rozpoczęło się dopiero z dniem 1 września 2020 roku. Jednakże mimo, że nie objął ich pilotaż, uczniowie z tych szkół również powinni mieć możliwość korzystania z wsparcia asystenta, jeśli będą tego potrzebować.

Pilotaż napotkał na bardzo duże trudności na starcie w związku z wybuchem epidemii Covid 19.

Organy prowadzące, dyrektorzy oraz kadra szkół i przedszkoli mieli tak dużo wyzwań związanych z pandemią, że niechętnie angażowali się w nowe projekty.

Dodatkowo, w trakcie pandemii dużo niższa była gotowość rodziców do przejścia ich dzieci z nauczania indywidualnego w domu, na nauczanie w szkole ze wsparciem asystenta.

Aby udzielić grantów w planowanej w projekcie ilości konieczne było uruchomienie dwóch dodatkowych naborów wniosków o powierzenie grantu, w tym ostatniego w trybie ciągłym.

Konieczne okazało się również zwiększenie maksymalnej możliwej ilości asystentów u jednego grantobiorcy (w stosunku do pierwotnych założeń projektu), by zbliżyć się do zakładanego w projekcie poziomu wskaźnika asystentów (640 osób).

Kolejnym problemem było przeszkolenie asystentów przed rozpoczęciem przez nich pracy.

Konieczna okazała się zamiana większości szkoleń na zdalne. Uzyskanie zgody MEIN na zmianę, proces dostosowywania scenariuszy i materiałów do formuły szkoleń zdalnych, spowodowały przesunięcie w rozpoczęciu realizacji pracy z dziećmi.

W rezultacie opisanych powyżej wyzwań, pilotaż usług asystenckich rozpoczął się z opóźnieniem i objął rok szkolny 2021/2022 oraz 2022/2023.

Testowanie usług asystenckich przeprowadzono na ponad 620 parach asystent-uczeń, w prawie 330 szkołach i przedszkolach z terenu całej Polski. W projekcie zakładano uzyskanie równych reprezentacji różnych typów organów prowadzących, typów szkół oraz różnych rodzajów specjalnych potrzeb u uczniów. Niestety, w związku z opisanymi powyżej trudnościami oraz przyjętą formułą udzielania grantów w drodze konkursu nie udało się zrealizować tych założeń. W efekcie wśród szkół biorących udział w pilotażu około 65 % stanowiły szkoły podstawowe, 3% licea, po 1% technika i szkoły branżowe, a pozostałe 30 % stanowiły przedszkola. Najczęstsze lokalizacje w których mieściły się szkoły to kolejno: wieś (43,2%), małe miasto do 50 tys. mieszkańców (27,1%), duże miasto powyżej 100 tys. mieszkańców (17,1%), średnie miasto 50-100 tys. mieszkańców (6,5%).

Powodami obejmowania uczniów wsparciem asystenta były kolejno:

- trudne zachowania wynikające z autyzmu (najliczniejsza grupa), zaburzeń emocji i/lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym lub niedostosowania społecznego, niepełnosprawności intelektualnej – około 50% uczniów;

- potrzeba ciągłego nadzoru lub podawania leków wynikająca z choroby przewlekłej (cukrzyca, padaczka i choroby rzadkie) – około 10% uczniów;
- potrzeba wsparcia w komunikacji z otoczeniem, w tym rozumienia treści zajęć wynikająca z afazji, deficytu kompetencji i sprawności językowych, mutyzmu, niedosłuchu – około 10% uczniów;
- potrzeba wsparcia w przygotowaniu materiałów oraz w nauce korzystania z technologii asystujących z powodu niedowidzenia – około 10% uczniów;
- potrzeba motywowania ucznia w trakcie zajęć, przekierowywania jego uwagi w związku z niepełnosprawnością intelektualną, specyficznymi trudnościami w uczeniu się, doświadczanie niepowodzeń edukacyjnych, zaniedbaniami środowiskowymi – około 10% uczniów;
- potrzeba wsparcia w poruszaniu się, korzystaniu z toalety (w tym zmiana pieluch), jedzeniu z powodu niepełnosprawności ruchu – około 10% uczniów.

Należy podkreślić, że większość uczniów objętych wsparciem ASPE miała niepełnosprawność sprzężoną⁶.

Badania w trakcie pilotażu prowadził zespół badaczy z Uniwersytetu

⁶ Zarówno art. 4 pkt 32 ustawy Prawo oświatowe, jak i art. 3 pkt 18 ustawy o systemie oświaty stanowią, że niepełnosprawność sprzężona polega na występowaniu u dziecka niesłyszącego lub słabosłyszącego, niewidomego lub słabowidzącego, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną albo z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, co najmniej jeszcze jednej z wymienionych niepełnosprawności.

Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Badania⁷ obejmowały:

- a) profil kompetencyjny ASPE;
- b) standard pracy ASPE;
- c) zadania ASPE oraz sposób ich wykonywania w przedszkolu/szkole (przede wszystkim to jak, kiedy, gdzie i w jakim celu zadania są wykonywane);
- d) przygotowanie ASPE do pracy w przedszkolach/szkołach;
- e) sposób kwalifikowania dzieci/uczniów do objęcia wsparciem ASPE;
- f) zasady współpracy ASPE z pozostałym personelem szkoły poza zajęciami lekcyjnymi;
- g) zasady współpracy ASPE z nauczycielem/ami w trakcie zajęć lekcyjnych;
- h) zasady finansowania i zatrudniania ASPE.

Wyniki badań opracowano w formie raportu dostępnego na stronie

www.asystentspe.pl

⁷ Badania w projekcie prowadził Uniwersytet Warmińsko-Mazurski. Wnioski z badań zostały ujęte w dokumencie "Raport z badań pilotażowego wdrożenia usług asystenckich ASPE przeprowadzonego w ramach projektu „Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ASPE - pilotaż” (umowa nr. UDA-POWR.02.10.00-00-1004/20-04) dostępnym na stronie www.asystentspe.pl

Wnioski z badań uzupełniono o:

- wnioski z analizy wniosków o powierzenie grantu,
- wnioski z analizy raportów merytorycznych z zrealizowanych projektów grantowych,
- wnioski z wizyt monitoringowych i spotkań z reprezentantami organów prowadzących i dyrektorami szkół i przedszkoli,
- wnioski ze spotkań superwizyjnych z asystentami.

W oparciu o nie opracowano niniejszy Model ASPE wraz z załącznikami, zawierający:

- standard usług asystenckich, w formie propozycji zmian prawnych określających:
 - zasady zatrudniania asystentów w szkołach i przedszkolach,
 - profil kompetencyjny i wymogi wobec kandydata na asystenta,
 - kryteria kwalifikacji dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych do objęcia wsparciem asystenta,
 - program i zasady organizacji kursu dla asystentów oraz wymogi wobec podmiotów organizujących kurs asystenta.
- wytyczne dla organów prowadzących oraz przedszkoli i szkół w zakresie:
 - organizacji pracy ASPE w szkołach i przedszkolach,
 - zadań ASPE i sposobu ich wykonywania w przedszkolu i szkole,

- zasad współpracy ASPE z pozostałym personelem szkoły poza zajęciami lekcyjnymi i z nauczycielem/ami w trakcie zajęć lekcyjnych.

2. Wdrożenie usług asystenckich w szkole

2.1 Zadania organu prowadzącego szkołę lub przedszkole we wdrażaniu usług asystenckich

Wdrożenie usług asystenckich to element zapewniania dostępności w edukacji.

Organ prowadzący ma obowiązek zapewnienia warunków działania szkoły, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki oraz wyposażenie szkoły w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczo-profilaktycznych, przeprowadzania egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych i zapewnienia warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym⁸.

⁸ Art. 10 Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900 z późn. zm.).

Wiąże się to bezpośrednio z obowiązkiem zapewnienia w prowadzonych przez siebie szkołach przestrzegania zasad niedyskryminacji i równego traktowania. Obejmuje to zapewnienie szeroko rozumianej dostępności zgodnie z zasadami rządowego Programu Dostępność Plus (por. rozdział 5 Dostępność szkół)⁹.

2.1.1 Przebieg procesu wdrażania usług asystenckich w szkołach z perspektywy organu prowadzącego

Proces wdrażania w szkołach przez Organ prowadzący usług asystenckich przebiega zgodnie z poniższymi etapami:

2.1.1.1 Etap I

Przeprowadzenie diagnozy potrzeb w zakresie zapewnienia wsparcia asystenta w oparciu o dane ze szkół, PPP oraz rodziców, w tym rodziców uczniów o SPE i pełnoletnich uczniów o SPE.

2.1.1.2 Etap II

a) Przeszkolenie dyrektorów szkół i kadry PPP z zakresu:

- kwalifikacji uczniów do objęcia wsparciem asystenta,
- kwalifikacji i wymogów wobec kandydatów na asystentów,

⁹ Art. 32 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.): Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

- zakresu organizacji usług asystenckich.

b) Przeszkolenie kadry szkoły z zakresu:

- zadań i organizacji współpracy nauczycieli z asystentami na zajęciach lekcyjnych i poza nimi,
- technologii asystujących i zasad korzystania z nich na zajęciach przez ucznia i nauczyciela, o ile dany uczeń powinien z nich korzystać,
- standardu dostępności cyfrowej i komunikacyjnej (standard ETR i prostego języka).

c) Zapewnienie finansowania kosztów zatrudnienia asystentów zrekrutowanych przez szkoły.

2.1.1.3 Etap III

Opracowanie i wdrożenie planu monitoringu i ewaluacji usług asystenckich w szkołach zgodnie z zapisami rozdziału 8 Monitoring i ewaluacja wdrożenia modelu ASPE w szkołach i przedszkolach przez organ prowadzący niniejszego podręcznika.

2.1.2 Organizacja przepływu asystentów między szkołami – podążanie za uczniem

Co do zasady rekomendowane jest by asystent podążał za uczniem, gdy ten zmienia szkołę w trakcie danego etapu edukacji lub z powodu

zakończenia danego etapu edukacji i przejścia do kolejnej szkoły.

We współpracy uczeń-asystent-rodzic bardzo ważną kwestią jest zbudowanie zaufania np. oswojenie się z tym, że obca osoba pomaga w kwestiach bardzo intymnych (pomoc w toalecie, przebieranie itp.).

Dlatego, o ile współpraca z asystentem układa się pomyślnie, najlepszym rozwiązaniem jest jego podążenie za uczniem przy zmianie szkoły.

Pozwala to na optymalizację kosztów i zapewnienie efektywnego wsparcia ucznia. Nowy asystent to koszt ponownego przeszkolenia np. z AAC, obsługi sprzętu medycznego, konkretnych technologii asystujących wykorzystywanych przez ucznia itp.

W sytuacjach, w których z różnych względów nie jest możliwe zatrudnienie tej samej osoby na stanowisku asystenta w nowej szkole, dobrą praktyką jest, by przed opuszczeniem dotychczasowej szkoły uczeń wraz ze swoim asystentem odwiedzili nową szkołę, poznali budynek, wzięli udział w zajęciach, poznali nowego asystenta i nauczycieli. Wymaga to zgody zarówno rodzica lub pełnoletniego ucznia, jak i dyrektorów obu szkół. Pomocne może być również przekazanie informacji o dotychczasowym sposobie organizacji pracy asystenta i jego zadaniach oraz o mocnych stronach i trudnościach w funkcjonowaniu ucznia w szkole, o ile zgodę na to wyrażą rodzice lub pełnoletni uczeń.

2.2 Zadania dyrektora szkoły lub przedszkola w organizacji usług asystenckich

2.2.1 Zadania dyrektora w zakresie kwalifikacji ucznia

Dyrektor szkoły informuje rodziców ucznia lub pełnoletniego ucznia o:

- obserwacjach poczynionych przez kadrę szkoły, wskazujących na zasadność objęcia ucznia wsparciem asystenta;
- zasadach i zakresie wsparcia oferowanego przez asystenta;
- zasadach rekrutacji asystenta (w tym roli rodzica w tym procesie) i minimalnych wymaganych kwalifikacjach asystenta;
- procedurach kwalifikacji ucznia prowadzonej przez PPP.

Do momentu uzyskania i dostarczenia do szkoły wydanego dla ucznia orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wskazującego na konieczność objęcia wsparciem asystenta, dyrektor może zatrudnić ASPE lub ASPEZ za zgodą organu prowadzącego, na okres nie dłuższy niż do końca bieżącego roku szkolnego.

W sytuacji gdy rodzic:

- nie podejmuje zalecanej przez szkołę diagnostyki w PPP, albo
- odmawia zgody na objęcie dziecka wsparciem asystenta mimo takiego zalecenia w Orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego przez PPP, albo

- odmawia dostarczenia wyników diagnozy przeprowadzonej przez PPP, dyrektor ma obowiązek skierować wniosek do sądu o wgląd w sytuację rodzinną dziecka. Uniemożliwienie uczniowi przez rodzica korzystania z koniecznego wsparcia jest działaniem na szkodę dziecka i ma znamiona jego krzywdzenia.

W sytuacji, gdy brak wsparcia asystenta będzie powodował zagrożenie dla bezpieczeństwa pozostałych uczniów lub kadry szkoły, dyrektor może:

- w przypadku niepełnoletniego ucznia zatrudnić ASPE lub ASPEZ bez zgody rodzica,
- w przypadku pełnoletniego ucznia, gdy ten odmawia przyjęcia takiego wsparcia, dyrektor może skreślić go z listy uczniów, przy czym musi to być zgodne z postanowieniami statutu danej szkoły¹⁰.

2.2.2. Zadania dyrektora w zakresie określania zadań asystenta

Po otrzymaniu Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia dyrektor zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie

¹⁰ Art. 98 ust.1 pkt 19 Ustawy Prawo Oświatowe: statut szkoły zawiera w szczególności rodzaje kar stosowanych wobec uczniów oraz tryb odwoływania się od kary.

i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, z dnia 9.08.2017 (Dz.u. z 2020 r. poz.1309 z późniejszymi zmianami) powołuje zespół i wyznacza jego koordynatora.

Zespół ten opracowując WOPFU określa zadania ASPE lub ASPEZ. Zadania te powinny być zgodne z załącznikami nr 3 i 4 do niniejszego podręcznika. W pracach zespołu może brać udział rodzic ucznia lub pełnoletni uczeń.

2.2.3.Zadania dyrektora w zakresie rekrutacji asystenta

Niezwłocznie po określeniu zadań przyszłego asystenta, dyrektor rozpoczyna proces rekrutacji osoby na to stanowisko. Osoby rekrutowane na stanowisko asystenta muszą posiadać wykształcenie i spełniać kryteria wskazane w rozdziale 4.4 Profil kandydata na asystenta niniejszego podręcznika.

Wymagania wobec kandydatów wskazane w ogłoszeniu powinny wynikać z określonego zakresu zadań, ale również brać pod uwagę oczekiwania ucznia i rodziców (z zastrzeżeniem zapisów art. 18(3b) Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 1465) art 1 i 2) W rozmowach rekrutacyjnych z kandydatem powinien brać udział uczeń i jego rodzic, a istotnym elementem oceny przydatności kandydata/teki na to stanowisko powinna być odpowiedź ucznia i rodzica na pytanie, czy kandydat budzi ich zaufanie i sympatię.

Elementem procesu rekrutacji może być próbne asystowanie uczniowi w szkole w trakcie zajęć lekcyjnych i zabawy, przez 2-3 godziny, a nawet cały dzień. Pozwala to zaobserwować podejście kandydata do ucznia, umiejętność nawiązywania relacji z otoczeniem, współpracy z nauczycielem. Pozwala też uczniowi i rodzicowi ocenić na ile komfortowo czują się z daną osobą, na ile budzi ich zaufanie.

Dyrektor szkoły prowadząc rekrutację powinien również zweryfikować tzw. kompetencje miękkie kandydatów. Ważne dla asystenta kompetencje to przede wszystkim:

- a. kompetencje psychospołeczne, w tym życzliwość i kultura osobista, empatia, zdolność do efektywnego działania w trudnych sytuacjach, pod wpływem stresu, umiejętność obserwacji i wyciągania wniosków, podzielność uwagi;
- b. kompetencje organizacyjne, w tym umiejętność organizacji pracy własnej, umiejętność planowania, terminowość i punktualność;
- c. kompetencje komunikacyjne, w tym umiejętność współpracy z osobami pełnoletnimi i uczniami, w tym pracy zespołowej oraz umiejętność dostosowania komunikacji do możliwości i potrzeb partnera w komunikacji.

W procesie rekrutacji dyrektor może zweryfikować posiadanie tych kompetencji poprzez:

- pytania stawiane kandydatowi w trakcie rozmowy rekrutacyjnej,
- zadania praktyczne jak np. analiza przypadków,
- referencje,
- obserwację kandydata w pracy z uczniem w trakcie dnia próbnego.

Zastosowanie powyższych metod pozwoli dyrektorowi uzyskać pełniejszy obraz umiejętności kandydatów. Warto również podkreślić znaczenie umiejętności miękkich w ogłoszeniu rekrutacyjnym, aby przyciągnąć osoby z pożądanymi cechami osobowości.

2.2.4. Zadania dyrektora w zakresie organizacji współpracy asystenta z kadrą szkoły i rodzicami

W momencie zatrudnienia asystenta, dyrektor:

- przeprowadza szkoleniową radę pedagogiczną, na której wszyscy nauczyciele i specjaliści zatrudnieni w szkole poznają zakres usług asystenckich i standardy współpracy między kadrą szkoły, a asystentem,
- organizuje spotkanie nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniem objętym wsparciem asystenta z osobą zatrudnioną na danym stanowisku,

- wyznacza osobę, która będzie odpowiadać za wdrożenie asystenta do pracy w nowym miejscu i z nowym uczniem,
- jeżeli uczeń ma potrzeby związane z podawaniem leków, obsługą urządzeń medycznych itp. organizuje spotkanie asystenta z pielęgniarką i ewentualnie innymi wskazanymi przez rodziców osobami,
- jeżeli potrzeby ucznia wymagają przeszkolenia asystenta w zakresie obsługi konkretnych urządzeń medycznych, z których korzysta uczeń lub innej specjalistycznej wiedzy – kieruje asystenta (a jeśli to uzasadnione również nauczycieli) na szkolenie,
- jeżeli potrzeby ucznia wymagają przeszkolenia asystenta w zakresie alternatywnych metod komunikacji, języka migowego, stosowania konkretnych technologii asystujących – kieruje asystenta (a jeśli to uzasadnione również nauczycieli) na szkolenie,
- organizuje spotkanie asystenta z rodzicami i uczniem, na którym ustalane są zasady komunikacji w tym:
 - przekazywania informacji o uczniu, jego postępach i codziennym funkcjonowaniu (forma, częstotliwość, kanały komunikacji, adresy e-mailowe i numery telefonów oraz akceptowane godziny kontaktu),
 - prowadzenia dokumentacji zdarzeń dotyczących stanu

- zdrowia, podawania leków itp. (o ile dotyczy),
 - powiadamiania w sytuacjach nagłych i/lub kryzysowych,
 - zgłaszania uwag i problemów oraz ścieżki postępowania w sytuacjach konfliktowych.
- w przypadku ucznia przewlekle chorego, opracowuje wraz z zespołem procedurę sprawowania nad nim opieki oraz postępowania w przypadku pogorszenia się stanu zdrowia ucznia. Z taką procedurą trzeba zapoznać wszystkich pracowników szkoły¹¹.

3.Kwalifikacja dziecka do objęcia wsparciem asystenta

Kwalifikacja ucznia do objęcia go wsparciem ASPE lub ASPEZ powinna być dokonywana na podstawie oceny jego funkcjonowania. Przy ocenie należy brać pod uwagę diagnozę i rekomendacje wydane przez Poradnię Psychologiczno - Pedagogiczną w formie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane na podstawie:

- przeprowadzonych przez PPP testów diagnostycznych, obserwacji itp.,

¹¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2020 r. poz. 1604) - § 2.

- zebranych przez kadre szkoły obserwacji funkcjonowania ucznia w procesie nauki i w relacjach rówieśniczych, z kadra szkoły oraz lokalną społecznością (w tym także w formie Protokołu Szkolnej Oceny Funkcjonalnej¹²),
- rekomendacji uzyskanych w wyniku konsultacji z Specjalistycznym Centrum Wspierania Edukacji Włączającej (SCWEW) (o ile dotyczy)
- dokumentacji medycznej ucznia,
- zaleceń lekarzy prowadzących leczenie ucznia, w tym dotyczących podawania leków i korzystania z urządzeń medycznych (o ile dotyczy),
- rekomendacji specjalistów prowadzących terapię ucznia (o ile dotyczy),
- informacji o funkcjonowaniu ucznia przekazanych przez jego rodziców,
- analizy uwarunkowań rodzinno-społecznych ucznia;
- analizy zasobów danej szkoły w tym poziomie dostępności architektonicznej, cyfrowej, językowej, dostępności technologii asystujących¹³, pozycji dziecka w klasie i relacji w niej panujących.
- analizą zasobów szkoły w tym poziomie dostępności architektonicznej, cyfrowej, językowej, dostępności technologii asystujących, pozycją dziecka w klasie i relacji w niej panujących.

¹² Zgodnie z podręcznikiem "Szkolna ocena funkcjonalna. Przebieg procesu w aspekcie oceny aktywności i uczestnictwa" opracowanym przez zespół ekspercki na zlecenie MEIN, Lublin 2022.

¹³ Takie informacje mogą być ujęte w raporcie z przeprowadzonego audytu dostępności szkoły.

Wsparcie ASPE może być przyznane uczniowi, który:

a) wymaga stałego wsparcia drugiej osoby w związku z trudnościami:

- w samodzielnym funkcjonowaniu w szkole (poruszaniu się, higienie, rozumieniu treści i organizacji nauki itp.),
- w komunikowaniu się (niepełnosprawność słuchu, afazja, mutyzm itp.),
- wynikającymi z niskich kompetencji społecznych lub wysokiego poziomu lęku uniemożliwiającego samodzielne funkcjonowanie w szkole/przedszkolu;

b) prezentuje zachowania agresywne i/lub autoagresywne tak nasilone, że nauczyciel nie jest w stanie zapewnić bezpieczeństwa jego i reszty uczniów w klasie/szkole, bez wsparcia dodatkowej osoby;

c) prezentuje zachowania utrudniające pracę reszcie klasy (natręctwa, niekontrolowane okrzyki, zachowania itp.) tak nasilone, że nauczyciel nie jest w stanie efektywnie prowadzić zajęć, bez wsparcia dodatkowej osoby;

Wsparcie ASPEZ może być przyznane uczniowi, który z powodu stanu zdrowia lub niepełnosprawności potrzebuje:

a) pomocy w:

- przyjmowaniu leków w szkole,

- obsłudze pompy insulinowej, żywieniowej, koncentratora tlenu itp. urządzeń medycznych z których korzysta uczeń,
 - cewnikowania,
 - oczyszczaniu sondy, rurki tracheotomijnej itp. z wydzieliny itp.
- b) dodatkowego (poza nauczycielem) nadzoru w celu zapewnienia bezpieczeństwa w przypadku chorób takich jak hemofilia, epilepsja, wrodzona łamliwość kości itp.

4. Usługi asystenckie

4.1 Zakres usług asystenckich

Usługi asystenckie to działania świadczone przez dorosłe, przygotowane do swojej pracy osoby, a ich zatrudnienie w szkołach ma na celu przede wszystkim:

- zapewnienie bezpiecznego funkcjonowania w szkole ucznia o SPE oraz bezpieczeństwa jego rówieśników w przypadku ucznia prezentującego zachowania agresywne lub autoagresywne dzięki szybkiemu reagowaniu w sytuacjach zagrożenia, np. opuszczeniu grupy przez ucznia i udania się z asystentem do pokoju wyciszeń, zanim dojdzie do przemocy wobec rówieśnika;

- umożliwienie nauki w szkole, wśród rówieśników, uczniom, którzy wymagają podawania leków lub pomocy w obsłudze urządzeń medycznych itp. w trakcie pobytu w szkole dzięki zapewnieniu im koniecznej pomocy w tych zabiegach;
- przygotowanie ucznia o SPE, który mierzy się z ograniczeniami wynikającymi z niepełnosprawności, do maksymalnej możliwej samodzielności w szkole i w życiu dorosłym, między innymi dzięki nauczaniu go korzystania z technologii asystujących;
- zapewnienie wsparcia uczniowi o SPE doświadczającemu trudności w komunikacji i w rozumieniu relacji międzyludzkich, w samoregulacji emocji i zachowań, tak by zapobiec jego wykluczeniu z grupy rówieśniczej.

Asystent nie powinien być traktowany jako osoba, która wyręcza ucznia z jego własnej aktywności. Zakłada się, że rolą asystenta jest stopniowe przygotowywanie ucznia do możliwie samodzielnego rozwiązywania problemów i poszerzania pola niezależności od innych. Wymaga to często wdrożenia ucznia do korzystania z technologii asystujących.

Należy mieć świadomość, że istnieje niewielki odsetek uczniów, którzy z racji stopnia swojej niepełnosprawności będą korzystać z pomocy asystenta również w dorosłym życiu. Jednak, także w ich przypadku

poszerzanie pola samodzielności jest najważniejszym celem pracy asystenta.

Przykład:

Uczeń ma niesprawne dłonie. Robienie notatek lub spisywanie podyktowanych przez ucznia wypracowań przez ASPE nie pozwala uczniowi na bycie samodzielnym ani nie rozwija żadnej kompetencji, która pozwalałaby temu uczniowi w przyszłości poradzić sobie z tym ograniczeniem. Natomiast umiejętność korzystania z dyktafonu w połączeniu z aplikacją zmieniającą mowę na tekst, samodzielne pisanie na laptopie z wykorzystaniem dostosowanej klawiatury i myszki lub z wykorzystaniem komend głosowych pozwala uczniowi opanować umiejętności, które pozwolą mu funkcjonować samodzielnie w szkole i w życiu dorosłym.

Asystent nie może zastępować nauczyciela ani tzw. nauczyciela „wspomagającego” (tj. nauczyciela dodatkowo zatrudnionego w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego w przedszkolach, szkołach i oddziałach integracyjnych lub w celu współorganizowania kształcenia uczniów odpowiednio niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym w przedszkolach, szkołach

i oddziałach ogólnodostępnych, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe) lub specjalisty. Zatrudnienie asystentów pozwala nauczycielom na efektywną pracę z uczniem o SPE i całą klasą. Pozwala im poświęcić całość swojego czasu na nauczanie, wyrównywanie deficytów ucznia itp., a część działań opiekuńczo-pielęgnacyjnych przekazać asystentowi.

Zakres usług asystenckich na rzecz uczniów o SPE obejmuje poniższe obszary:

- a) obszar działań wspierających ogólne funkcjonowanie ucznia rozumiane w szczególności jako wsparcie ucznia w szkole w wykonywaniu codziennych czynności (np. związanych z samoobsługą, przemieszczaniem się, komunikowaniem, z utrzymywaniem higieny) umożliwiających uczestnictwo w zajęciach (oraz innych wydarzeniach szkolnych i pozaszkolnych) i zapewniający możliwość uczenia się w szkole oraz nawiązywania relacji interpersonalnych,
- b) obszar działań polegających na współpracy z nauczycielami i specjalistami, w tym wspólne planowanie wsparcia, na zaproszenie dyrektora udział ASPE i ASPEZ w radach

- pedagogicznych, podejmowanie i realizacja ustaleń w zakresie przewidywania i wyciszania agresywnych zachowań ucznia skierowanych do rówieśników i osób dorosłych oraz zachowań autoagresywnych,
- c) obszar działań wyspecjalizowanych obejmujących w szczególności działania pielęgnacyjne i niektóre czynności medyczne,
- d) obszar działań związanych z transportem – dotyczącym:
- transportu do i z szkoły na zajęcia lekcyjne, dodatkowe, uroczystości szkolne,
 - transportu do i z miejsca zbiórki przed wyjściem na wydarzenia poza terenem szkoły takie jak wyjście do instytucji kultury, udział w konkursach pozaszkolnych, rozgrywkach sportowych itp.,
 - transportu na i z wycieczek, “zielonej szkoły” itp.

Realizacja tego zadania powinna być uzależniona od indywidualnej sytuacji i realizowana tam, gdzie pomoc asystenta stanowi konieczność.

ASPE i ASPEZ są asystentami przypisanymi do konkretnego ucznia.

Ich zadaniem jest stała praca nad rozwijaniem samodzielności ucznia (w tym umiejętnością korzystania z technologii asystujących) oraz jego kompetencji społecznych.

4.2 Miejsca realizacji usług asystenckich

Usługi asystenckie mogą być świadczone:

- na terenie szkoły, w trakcie zajęć lekcyjnych, dodatkowych, terapeutycznych, podczas uroczystości szkolnych itp., a także w trakcie przerw międzylekcyjnych i tzw. “okienek”;
- w miejscach poza terenem szkoły, w trakcie różnych wydarzeń w których biorą udział uczniowie w tym między innymi: podczas wyjść do instytucji kultury, na spacer, związanych z udziałem w konkursach pozaszkolnych, rozgrywkach sportowych, pólkoloniach itp.;
- w miejscach poza terenem szkoły, w trakcie wyjazdowych zajęć organizowanych przez szkołę jak wycieczki, tzw. “zielone szkoły” itp.;
- w miejscu realizacji praktyk zawodowych/zajęć praktycznych u pracodawcy w przypadku uczniów technikum i branżowej szkoły I i II stopnia.

4.3 Potrzeby ucznia, a rodzaj asystenta

Mamy dwa typy asystentów, a różnica między ich kwalifikacjami i zakresem świadczonego przez nich wsparcia wynika z faktu, że pewna część uczniów ze względu na swój stan zdrowia wymaga w trakcie pobytu w szkole

podawania leków, pomocy w obsłudze urządzeń medycznych (pompy insulinowe, koncentratory tlenu itp.) albo zabiegów pielęgnacyjnych wykraczających poza standardowe (cewnikowanie, pielęgnacja stomii lub urostomii). Możemy zatem rozróżnić dwa typy asystentów: ASPE czyli asystenta ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i ASPEZ czyli asystenta ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych.

4.3.1 Asystent ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych [ASPE]

to niepedagogiczny pracownik ogólnodostępnych lub integracyjnych szkół, który asystuje uczniowi o specjalnych potrzebach edukacyjnych, który:

a) wymaga stałego wsparcia drugiej osoby w związku z trudnościami:

- w samodzielnym funkcjonowaniu w szkole (poruszaniu się, higienie, rozumieniu treści i organizacji nauki itp.),
- w komunikowaniu się (wynikające między innymi z niepełnosprawności słuchu, afazji, mutyzmu, autyzmu i innych zaburzeń),
- wynikającymi z niskich kompetencji społecznych lub wysokiego poziomu lęku uniemożliwiającego samodzielne funkcjonowanie w szkole;

b) prezentuje zachowania agresywne i/lub autoagresywne tak nasilone, że nauczyciel nie jest w stanie zapewnić bezpieczeństwa

jego i pozostałych uczniów w klasie/szkole, bez wsparcia dodatkowej osoby;

- c) prezentuje zachowania utrudniające pracę reszcie klasy (natręctwa, niekontrolowane okrzyki, zachowania itp.) tak nasilone, że nauczyciel nie jest w stanie efektywnie prowadzić zajęć, bez wsparcia dodatkowej osoby.

4.3.2 Asystent ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych [ASPEZ]

to niepedagogiczny pracownik ogólnodostępnych lub integracyjnych szkół asystujący uczniowi ze SPE, który potrzebuje:

a) pomocy w:

- przyjmowaniu leków w szkole,
- obsłudze pompy insulinowej, żywieniowej, koncentratora tlenu itp. – urządzeń medycznych, z których korzysta uczeń,
- cewnikowaniu,
- oczyszczaniu sondy, rurki tracheotomijnej itp. z wydzieliny itp.

b) dodatkowego (poza nauczycielem) nadzoru w celu zapewnienia bezpieczeństwa w przypadku chorób takich jak hemofilia, epilepsja, wrodzona łamliwość kości itp.

4.4 Profil kandydata na asystenta

4.4.1 Wymogi wobec ASPE

Asystentem ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych [ASPE] może być osoba spełniająca łącznie poniższe warunki:

- a) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu, przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, przestępstwo przeciwko rodzinie i opiece, z wyjątkiem przestępstwa określonego w art. 209, przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138,1726, 1855 i 2339, zm. z 2023 r. poz. 818, 852,1234 i 1834), przestępstwo określone w rozdziale 7 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939 i 2600) albo wobec której nie orzeczono zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi lub zakazu przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;
- b) ukończyła 18 lat;

- c) posiada co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe;
- d) ukończyła kurs na asystenta ucznia [kurs ASPE]. Warunek ten nie dotyczy osób, które posiadają kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela dodatkowo zatrudnionego w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego w przedszkolach, szkołach i oddziałach integracyjnych lub w celu współorganizowania kształcenia uczniów odpowiednio niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r.
- Prawo oświatowe lub pedagoga specjalnego, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r.
 - Karta Nauczyciela.

W przypadku osób zatrudnianych na stanowiskach ASPE lub ASPEZ, należy pamiętać, że zgodnie z obowiązującymi przepisami osoby podejmujące lub wykonujące prace, przy wykonywaniu których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia lub choroby zakaźnej na inne osoby, nieposiadające aktualnego orzeczenia lekarskiego o zdolności

do wykonywania prac, przy wykonywaniu których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia lub choroby zakaźnej na inne osoby, powinni posiadać orzeczenie do celów sanitarno-epidemiologicznych na które kieruje pracodawca¹⁴.

W przypadku osób zatrudnionych w szkole, które nie mają kontaktu z żywnością, lekarz dopuszcza możliwość wykonania badania do celów sanitarno-epidemiologicznych przy badaniu profilaktycznym, bez konieczności przedstawiania przez pacjenta wyników posiewów kału. Jednakże, przedstawienie aktualnych wyników posiewów kału jest konieczne w przypadku badań sanitarno-epidemiologicznych osób, które mają kontakt z żywnością, bądź pomagają dzieciom w czynnościach higienicznych.

Każdy pracownik, który miał wykonane badanie do celów sanitarno-epidemiologicznych dostaje orzeczenie do celów sanitarno-epidemiologicznych wystawione na danego pracodawcę.

W związku z brakiem aktualnych przepisów określających termin obowiązywania orzeczeń do celów sanitarno-epidemiologicznych, o ich terminie ważności decyduje lekarz.

Z praktycznego punktu widzenia najlepiej jest kierować na badanie

¹⁴ art. 6 pkt 5 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1284 z późn. zm.).

do celów sanitarno-epidemiologicznych każdego pracownika rozpoczynającego pracę w danej placówce.

4.4.2. Wymogi wobec ASPEZ

Asystentem ucznia o szczególnych potrzebach zdrowotnych [ASPEZ] może być osoba, która:

- a) spełnia warunki określone powyżej dla ASPE,
- b) ukończyła kurs na asystenta ucznia o szczególnych potrzebach zdrowotnych [kurs ASPEZ]. Zwolnione z tego warunku są osoby, które posiadają uprawnienia do wykonywania zawodów medycznych o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 991, 1675 i 1972).

Ponadto obowiązkiem dyrektora szkoły lub przedszkola jest ocena, czy w przypadku zatrudniania asystenta dla konkretnego dziecka nie występuje konieczność przeszkolenia go np. w zakresie obsługi urządzeń medycznych lub metod komunikacji, z których korzysta to konkretne dziecko. Jeśli występuje taka potrzeba, dyrektor rekrutuje na te stanowiska osoby posiadające wymagane, dodatkowe kwalifikacje lub kieruje ASPE lub ASPEZ na stosowne szkolenia.

4.5 Zakres zadań ASPE i ASPEZ

ASPE lub ASPEZ wykonuje zadania wynikające z zakresu obowiązków wskazanych w umowie o pracę, zawartej ze szkołą.

Dyrektor w zakresie obowiązków wskazuje katalogu zadań ASPE (zał. 1) i ASPEZ (zał. 2) wybiera jedynie te, które ASPE lub ASPEZ będzie wykonywać wobec wskazanego ucznia w danym roku szkolnym. Zakres zadań powinien być aktualizowany co najmniej raz w roku, podczas spotkań zespołu¹⁵.

Zakres zadań ASPE I ASPEZ powinien określać jasno, które z zadań osoby na danym stanowisku powinny:

- inicjować samodzielnie,
- rozpoczynać wyłącznie na polecenie konkretnej osoby, wskazanej przez bezpośredniego przełożonego,
- realizować samodzielnie,
- realizować we współpracy ze wskazaną osobą (np. z dyrektorem, nauczycielami i specjalistami pracującymi w przedszkolu/szkole itp.).

¹⁵ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, z dnia 9.08.2017 (Dz.u. z 2020 r. poz.1309 z późniejszymi zmianami) zespół spotyka się co najmniej 2 razy w roku szkolnym.

Szczególne precyzyjnie dyrektor musi określić i opisać zadania, które wymagają organizacji współpracy ASPE lub ASPEZ z otoczeniem szkoły np.:

- Specjalistycznym Centrum Wspierania Edukacji Włączającej (SCWEW),
- Poradnią Psychologiczną Pedagogiczną,
- z pracodawcami, u których uczeń realizuje praktyczną naukę zawodu (praktyki zawodowe i/lub zajęcia praktyczne)
- Organizacjami pozarządowymi udzielającymi wsparcia uczniowi i rodzinie,
- Ośrodkami Pomocy Społecznej,
- Specjalistami prowadzącymi leczenie i/lub terapię dziecka,
- Lokalną społecznością.

4.6 Dokumentowanie pracy przez asystentów

ASPE lub ASPEZ dokumentuje swoją pracę zgodnie z zapisami WOPFU ucznia, zgodnie z przepisami prawa ogólnie obowiązującego oraz zapisami zakresu obowiązków stanowiącymi załącznik do umowy o pracę.

Dokumentacja ograniczona jest do niezbędnego minimum i koncentruje się na zbieraniu istotnych informacji dotyczących funkcjonowania dziecka/ucznia oraz przeprowadzonych działań, znacząco wpływających na sytuację dziecka/ucznia.

Dyrektor odpowiada za kwestie bezpieczeństwa zbieranych danych, w tym uzyskanie wymaganych zgód i właściwe ich zabezpieczenie zgodnie z postanowieniami Ustawy Prawo oświatowe i Ustawy o Ochronie Danych osobowych i Rozporządzeniem RODO.

4.7 Odpowiedzialność prawna asystentów

Asystent (ASPE i ASPEZ) odpowiada za zapewnienie opieki i bezpieczeństwa ucznia, któremu asystuje. Może realizować powierzone mu zadania samodzielnie, co oznacza, że nie ma wymogu obecności nauczyciela w trakcie wykonywania przez asystenta powierzonych mu zadań. Nie można jednak powierzać asystentom odpowiedzialności za bezpieczeństwo pozostałych uczniów. W praktyce oznacza to, że na czas nieobecności nauczyciela w sali, w której prowadzone są zajęcia i w której przebywają inni niż podopieczny asystenta uczniowie, należy zapewnić nadzór innego nauczyciela albo innej upoważnionej osoby.

Obowiązek ten wynika z § 13 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1604).

ASPEZ odpowiada za bezpieczeństwo urządzeń medycznych, z których

uczeń korzysta (np. pompa insulinowa, koncentrator tlenu itp.).

Do ich zadań należy zabezpieczenie sprzętu przed dostępem do niego osób niepowołanych, używanie go zgodnie z instrukcją, w tym wskazanymi w niej zasadami bezpieczeństwa.

Kwestie odpowiedzialności prawnej asystentów regulują poniższe akty prawa:

- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 1465),
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2023 r. poz. 1610 z późn. zm.).

Kwestie odpowiedzialności prawnej asystentów zatrudnianych w szkołach prowadzonych przez JST reguluje, oprócz wskazanych powyżej aktów prawa, również ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 530).

5. Koszt przygotowania szkół i zatrudnienia asystentów oraz źródła finansowania

5.1 Koszty przeszkolenia kadry szkół i asystentów

- szkolenie dyrektorów i kadry szkół z zakresu współpracy z asystentem w trakcie zajęć i poza nimi,
- szkolenie dyrektorów i kadry szkół z zakresu korzystania z technologii asystujących,
- szkolenie asystentów kurs podstawowy ASPE,
- szkolenie asystentów kurs ASPEZ,
- dodatkowe szkolenia ASPE lub ASPEZ.

5.2 Koszt zatrudnienia ASPE lub ASPEZ

- koszt badań pracowniczych,
- koszt badań sanepidowskich (jeżeli dotyczy),
- koszt szkolenia z BHP,
- koszt dodatkowych szkoleń (jeżeli dotyczy),
- koszt dodatkowego wynagrodzenia rocznego (wyłącznie w przypadku organów prowadzących będących JST).

W ramach realizowanego w latach 2022/2023 pilotażu usług asystenckich

kwota wynagrodzenia asystenta odpowiadała kwocie minimalnego wynagrodzenia za pracę wedle obowiązujących w danym momencie przepisów.

W opinii samych asystentów oraz kadry szkół i rodziców jest to kwota nieadekwatna do wykonywanej pracy. Tak niskie wynagrodzenie było jedną z przyczyn dużej rotacji asystentów w trakcie pilotażu.

W przekonaniu twórców niniejszego podręcznika asystent powinien otrzymywać wynagrodzenie wyższe niż pomoc nauczyciela, ponieważ posiada wyższe kompetencje oraz wykonuje zadania o wyższym stopniu skomplikowania, a wiele z tych zadań wykonuje samodzielnie.

Jednocześnie uważamy, że uzasadnione jest, by wynagrodzenie asystenta było uzależniane od stopnia trudności pracy jaką wykonuje, zakresu odpowiedzialności i niezbędnego przygotowania do tej pracy.

5.3 Dodatkowe koszty związane z zapewnieniem dostępności szkoły

W wyniku zatrudnienia ASPE lub ASPEZ powrócą do szkół uczniowie (dotychczas pozostający w nauczaniu indywidualnym), którzy dla bezpiecznego funkcjonowania w szkołach potrzebują dostosowania przestrzeni i zastosowania technologii asystujących. Organy prowadzące

szkoły mają obowiązek zadbać o bezpieczeństwo uczniów oraz pracowników szkół.

Przykładowe wyposażenie, które może okazać się konieczne, by uczeń mógł uczyć się w szkole:

- podnośnik w toalecie,
- przewijak dla osoby dorosłej w toalecie,
- dostosowane biurko i krzesło,
- duży monitor,
- dostosowana klawiatura i myszka,
- aplikacje zmieniające mowę na tekst i odwrotnie,
- czytniki, powiększalniki itp.,
- pętla indukcyjna w klasie (z mikrofonem dla każdego ucznia na ławce),
- podjazdy,
- winda lub schodołaz (alternatywą może być organizacja wszystkich zajęć danej klasy na parterze),
- pokój wyciszeń,
- i inne.

5.4 Źródła finansowania

W obowiązującym na dzień publikacji niniejszego podręcznika stanie prawnym, finansowanie kosztów jest możliwe z:

5.4.1 Koszty związane z zapewnieniem dostępności szkół

- środki z PFRON,
- środki własne organu prowadzącego,
- środki z UE uzyskane w ramach centralnych lub wojewódzkich konkursów na realizację zadań z zakresu edukacji włączającej,
- środki pozyskane od organizacji pozarządowych,
- darowizny.

5.4.2 Koszty związane z zatrudnieniem ASPE lub ASPEZ

- środki z subwencji oświatowej,
- środki własne organu prowadzącego,
- środki z UE uzyskane w ramach centralnych lub wojewódzkich konkursów na realizację zadań z zakresu edukacji włączającej,
- środki pozyskane od organizacji pozarządowych,
- darowizny.

5.4.3 Koszty związane z przeszkoleniem kadry szkół

- środki na doskonalenie zawodowe nauczycieli¹⁶,
- środki własne organu prowadzącego,
- środki z UE uzyskane w ramach centralnych lub wojewódzkich konkursów na realizację zadań z zakresu edukacji włączającej,
- środki pozyskane od organizacji pozarządowych,
- darowizny.

6. Zatrudnianie asystentów – kwestie prawne i organizacyjne

6.1 Podstawy prawne zatrudnienia ASPE lub ASPEZ

Asystent jest niepedagogicznym pracownikiem szkoły, zatrudnionym na podstawie Ustawy Kodeks pracy z dnia 26 czerwca 1974 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 1465), a w przypadku szkół publicznych również na podstawie ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 530), będącym pragmatyką służbową pracowników samorządowych oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 25 października 2021 r. w sprawie wynagradzania pracowników

¹⁶ Art. 70a Ustawy Karta Nauczyciela (Dz.U.2023.984).

samorządowych (Dz. U. poz. 1960 z późn. zm.).

Zatrudnia go dyrektor szkoły, który działa w imieniu szkoły.

Charakter pracy ASPE i ASPEZ wyklucza zatrudnianie na tych stanowiskach na podstawie umowy - zlecenie, czy też innej umowy cywilnoprawnej, przez wzgląd na ewidentne cechy przypisane umowie o pracę tj. wykonywanie pracy w warunkach podporządkowanych, a także wykonywanie pracy osobiście, w sposób ciągły i powtarzający się. Obecnie w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 października 2021 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych (Dz. U. poz. 1960 z późn. zm.), brak jest stanowiska ASPE i ASPEZ, wobec powyższego asystent w szkołach gdzie organem prowadzącym jest JST, może być zatrudniony jedynie na stanowisku "pomoc nauczyciela", a zakres jego obowiązków jest określany poprzez postanowienia w umowie o pracę oraz w zakresie obowiązków.

Jednocześnie zalecamy by osoby takie spełniały kryteria wskazane w punkcie 4.4 Profil kandydata na asystenta, które znacząco przekraczają kryteria, które musi spełniać "pomoc nauczyciela".

W przypadku szkół, których organy prowadzące nie są JST, możliwe jest zatrudnienie na stanowisku "Asystent ucznia o specjalnych

potrzebach edukacyjnych” lub “Asystent ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych”.

6.2 Organizacja pracy ASPE i ASPEZ

6.2.1 Dokumenty wewnątrz szkolne regulujące kwestie organizacji pracy, zadań, zatrudniania i wynagradzania

Szkoły publiczne:

- statut szkoły – art. 98 ust. 1 pkt 7 (szkoły), art. 101 ust. 1 pkt 12 (przedszkola) ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900 z późn. zm.);
- regulamin wynagradzania – art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 530) – szkoły publiczne oraz art. 77(2) ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 1465).
- regulamin pracy – art. 42 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 530).

Szkoły niepubliczne:

- statut szkoły – art. 172 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900 z późn. zm.);
- regulamin wynagradzania – art. 77(2) ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r.

Kodeks pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 1465) – pracodawca zatrudniający co najmniej 50 pracowników, nieobjętych zakładowym układem zbiorowym pracy ani ponadzakładowym układem zbiorowym pracy, za wyjątkiem, jeżeli pracodawca zatrudnia co najmniej 20 i mniej niż 50 pracowników, nieobjętych zakładowym układem zbiorowym pracy ani ponadzakładowym układem zbiorowym pracy, jeżeli zakładowa organizacja związkowa wystąpi z wnioskiem o jego ustalenie;

- regulamin pracy - art. 104 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 1465) - pracodawca zatrudniający co najmniej 50 pracowników wprowadza regulamin pracy, chyba że obowiązują postanowienia układu zbiorowego pracy, za wyjątkiem jeżeli pracodawca zatrudnia co najmniej 20 i mniej niż 50 pracowników wprowadza regulamin pracy, jeżeli zakładowa organizacja związkowa wystąpi z wnioskiem o jego wprowadzenie i nie obowiązują postanowienia układu zbiorowego pracy.

6.2.2 Określanie podstawowego wymiaru czasu pracy ASPE lub ASPEZ i zasad ich wynagradzania

Wymiar czasu pracy asystenta dyrektor powinien określić poprzez zsumowanie:

- czasu w którym asystent ma asystować dziecku w szkole

- i na wydarzeniach poza nią (o ile jest to planowane),
- czasu na przyprowadzanie i odprowadzanie dziecka (o ile jest to planowane),
- czasu poświęcanego na konsultacje z kadrą szkoły, udział w radach pedagogicznych, w opracowywaniu zaleceń do pracy z uczniem,
- czasu na udział w szkoleniach i samodoskonalenie,
- czasu na prowadzenie dokumentacji pracy własnej.

6.2.3 Organizacja pracy ASPE lub ASPEZ w okresie wakacji i dni wolnych od nauki, niebędących dniami wolnymi od pracy

Utrudnieniem w organizacji pracy asystentów ASPE i ASPEZ jest fakt, że ilość dni wolnych w szkołach oraz dni nieobecności ucznia, któremu asystują, znacznie przekracza nawet najdłuższy wymiar urlopu należnego pracownikowi.

W tej sytuacji dyrektor szkoły lub przedszkola może skorzystać z jednego z poniższych rozwiązań:

- zatrudnić asystenta jedynie na okres roku szkolnego¹⁷ a urlopu

¹⁷ Należy przy tym pamiętać, że jeżeli okres zatrudnienia na podstawie umowy o pracę na czas określony będzie dłuższy niż 33 miesiące lub liczba zawartych umów przekroczy trzy, będzie to równoznaczne z uznaniem, że pracownik, odpowiednio od dnia następującego po upływie ww. okresu lub od dnia zawarcia czwartej umowy na czas określony, jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony (Art. 25(1) kp).

udzielać wyłącznie w dniach wolnych od nauki¹⁸;

- przydzielić urlop płatny w wyższym niż wynikający z Kodeksu Pracy wymiarze (może to być dodatkowy bonus, który ułatwi rekrutację asystenta), z zastrzeżeniem, że nie jest to możliwe w przypadku szkół prowadzonych przez JST;
- w przypadku gdy ASPE lub ASPEZ jest pracownikiem Zespołu Szkolno - Przedszkolnego oddelegować go do pracy w przedszkolu;
- skierować asystenta do pracy z innym potrzebującym wsparcia dzieckiem w trakcie roku szkolnego, a poza nim do innych prac zgodnych z kwalifikacjami (np. pomoc przy półkoloniach organizowanych w szkole)¹⁹.

6.2.4. Dostęp ASPE i ASPEZ do danych osobowych uczniów

Szkoła jest administratorem danych osobowych. Odpowiada zatem za zapewnienie sprawnie funkcjonującego systemu ochrony danych osobowych. Za nadzór nad prawidłowym przetwarzaniem danych

¹⁸ Z zastrzeżeniem Art. 162 kp: Na wniosek pracownika urlop może być podzielony na części. W takim jednak przypadku co najmniej jedna część wypoczynku powinna trwać nie mniej niż 14 kolejnych dni kalendarzowych.

¹⁹ Zgodnie z art. 42 § 4 Kodeksu Pracy: Wypowiedzenie dotychczasowych warunków pracy lub płacy nie jest wymagane w razie powierzenia pracownikowi, w przypadkach uzasadnionych potrzebami pracodawcy, innej pracy niż określona w umowie o pracę na okres nieprzekraczający 3 miesięcy w roku kalendarzowym, jeżeli nie powoduje to obniżenia wynagrodzenia i odpowiada kwalifikacjom pracownika.

osobowych w szkole odpowiada dyrektor szkoły. Administratorem danych osobowych uczniów, ich rodziców, nauczycieli, pracowników szkoły jest ten, kto decyduje o celach i sposobach przetwarzania tych danych, czyli szkoła, którą reprezentuje dyrektor szkoły.

Zgodnie z art. 30a – Prawa Oświatowego szkoły realizujące zadania i obowiązki określone w ustawie przetwarzają dane osobowe w zakresie niezbędnym dla realizacji zadań i obowiązków wynikających z tych przepisów. Nauczyciele oraz inne osoby pełniące funkcje lub wykonujące pracę w szkołach, są obowiązani do zachowania w poufności informacji uzyskanych w związku z pełnioną funkcją lub wykonywaną pracą, dotyczących zdrowia, potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych, seksualności, orientacji seksualnej, pochodzenia rasowego lub etnicznego, poglądów politycznych, przekonań religijnych lub światopoglądowych uczniów. Powyższego nie stosuje się:

- 1) w przypadku zagrożenia zdrowia ucznia;
- 2) jeżeli uczeń, a w przypadku ucznia niepełnoletniego jego rodzic, wyrazi zgodę na ujawnienie określonych informacji;
- 3) w przypadku gdy przewidują to przepisy szczególne.

Dane osobowe obejmują wszystkie informacje, które umożliwiają zidentyfikowanie konkretnej osoby lub jej rodziny. W przypadku

dokumentacji szkolnej takie dane to: imię i nazwisko, adres, dane kontaktowe, oceny i raporty z postępów w nauce, zapisy w rejestrze dyscyplinarnym. Są to dane „osobiste” i podlegają obowiązkowej ochronie, nawet jeśli dana osoba sama je wcześniej udostępniała publicznie.

Inną kategorią danych są dane wrażliwe. W przypadku dokumentacji szkolnej takie dane to: dane biometryczne ucznia (np. odciski palców, zdjęcia), przekonania religijne (np. to, czy uczeń uczęszcza na lekcje religii czy nie), zdrowie (od samej informacji o chorobie, poprzez informacje o przyjmowanych lekach, fakcie korzystania z urządzeń medycznych, specjalistycznej diety, alergii itp.). Nieuprawnione użycie tego rodzaju danych może wiązać się z naruszeniem prawa innych osób do prywatności, dobrego imienia, godzić w ich interesy itp. Dlatego muszą być one przetwarzane w określonych warunkach, a szkoły nie mogą użyć tych danych bez wcześniejszej zgody rodzica ucznia lub pełnoletniego ucznia na warunkach określonych w przepisach prawa.

Z racji wykonywanych przez ASPE, a szczególnie przez ASPEZ działań ma on dostęp do szerokiego spektrum informacji o uczniu w tym danych wrażliwych. Obowiązkiem dyrektora szkoły jest przeszkolenie asystenta w zakresie ochrony danych i nadzór nad bezpieczeństwem ich przetwarzania.

Dodatkowo ASPE i ASPEZ mogą brać udział w posiedzeniach rady pedagogicznej. Dyrektor ma obowiązek uprzedzić asystenta, że obowiązuje go zachowanie tajemnicy. Zgodnie z postanowieniami art. 73 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900 z późn. zm.) osoby biorące udział w zebraniu rady pedagogicznej są obowiązane do nieujawniania spraw poruszanych na zebraniu rady pedagogicznej, które mogą naruszać dobra osobiste uczniów lub ich rodziców, a także nauczycieli i innych pracowników szkoły lub placówki.

Kwestie ochrony danych osobowych w szkole regulują:

- postanowienia ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900 z późn. zm.) tj. art. 30a oraz art. 68 ust. 1 pkt 12 zgodnie z którym dyrektor szkoły w szczególności wdraża odpowiednie środki techniczne i organizacyjne zapewniające zgodność przetwarzania danych osobowych przez szkołę lub placówkę z przepisami o ochronie danych osobowych;
- postanowienia ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781);
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych

w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. U. UE. L. z 2016 r. Nr 119, str. 1 z późn. zm.).

Ujawnienie danych objętych tajemnicą pociąga za sobą konsekwencje prawne, zgodnie z art. 266. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 z późn. zm.): § 1. Kto, wbrew przepisom ustawy lub przyjętemu na siebie zobowiązaniu, ujawnia lub wykorzystuje informację, z którą zapoznał się w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Również przetwarzanie danych do którego nie jest się uprawnionym jest zabronione²⁰.

²⁰ Art. 107 ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1781).

7. Dostępność szkół

7.1 Model dostępnej szkoły

Kwestie dostępności usług publicznych w Polsce, a więc również edukacji regulują zapisy Programu Dostępność Plus przyjętego w lipcu 2018 roku uchwałą Rady Ministrów. Celem Programu jest zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr, usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym wszystkich obywateli.

Na jego bazie został opracowany Model Dostępnej Szkoły (<https://model.dostepnaskola.info/>), którego celem jest umożliwienie autodiagnozy i planowanie działań zmierzających do poprawy dostępności szkół i przedszkoli w obszarach:

a) architektonicznym

Między innymi zapewnienie dostępnych architektonicznie przestrzeni szkolnych poprzez wyposażenie ich w podjazdy, szerokie drzwi i korytarze, oznaczenia dla osób niedowidzących, „schodołazy” lub windy itp.

b) technicznym

Między innymi zapewnienie wyposażonych odpowiednio przestrzeni w szkole umożliwiających prowadzenie rewalidacji, terapii, wyciszania, na przykład gabinety specjalistyczne, pokoje

wyciszeń, pomieszczenia do pracy w mniejszych grupach itp. ale też korzystanie z toalet (podnośnik).

c) edukacyjno-społecznym

Między innymi zapewnienia dostępnych cyfrowo i komunikacyjnie (język prosty, ETR) materiałów informacyjnych i dydaktycznych używanych w szkołach oraz dostępu do technologii asystujących i nauki korzystania z nich uczniów i kadry szkół i przedszkoli.

d) związanym z organizacją , procedurami i zatrudnieniem oraz kompetencjami kadry

Między innymi zapewnienia uczniom o SPE wsparcia specjalistów, nauczycieli współorganizujących proces kształcenia, ASPE lub ASPEZ i pomocy nauczycieli, gdy jest to potrzebne.

Zapewnienia przeszkolenia kadr szkół z zakresu dostępności, w tym szczególnie przygotowywania materiałów i pomocy edukacyjnych dostępnych komunikacyjnie i cyfrowo oraz ze stosowania technik asystujących.

Praca ASPE i ASPEZ ma na celu przygotowanie ucznia do maksymalnej możliwej do osiągnięcia samodzielności, we wszystkich obszarach funkcjonowania.

W przypadku osób z niepełnosprawnościami poziom osiągniętej samodzielności jest wypadkową:

- sposobu funkcjonowania osoby (mocnych stron i deficytów),
- sposobu organizacji otoczenia (dostępność architektoniczna, cyfrowa, komunikacyjna itd.),
- dostępności i umiejętności korzystania z technologii asystujących.

7.2 Zadania ASPE i ASPEZ a dostępność szkoły

Zapewnienie dostępności architektonicznej w szkole odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu samodzielności ucznia. Wpływa to nie tylko na codzienne funkcjonowanie w szkolnym otoczeniu, ale również na rozwijanie umiejętności samodzielności, autonomii i poczucia własnej wartości.

Po pierwsze, dostępność architektoniczna stwarza warunki do swobodnego poruszania się uczniów, niezależnie od ewentualnych trudności ruchowych. Dzięki odpowiednio dostosowanym korytarzom, windom czy toaletom, uczniowie z niepełnosprawnościami ruchowymi mogą sprawnie poruszać się po szkole, uczestniczyć w zajęciach oraz korzystać z infrastruktury szkolnej bez zewnętrznej pomocy.

Wspieranie dostępności architektonicznej ma również istotne znaczenie dla uczniów korzystających z różnych technologii asystujących, takich jak wózki inwalidzkie, chodziki czy kule. Dzięki wejściom bez barier, windom

czy łazienkom dostosowanym do różnych potrzeb, uczniowie ci zyskują nie tylko fizyczny dostęp, lecz także psychiczną pewność siebie, co przekłada się na rozwijanie ich niezależności.

Ponadto, szkoła dostosowana do zróżnicowanych potrzeb architektonicznych wspiera samodzielność ucznia poprzez łatwiejsze korzystanie z różnych zasobów edukacyjnych. Przystosowane sale lekcyjne, pracownie czy biblioteki umożliwiają łatwiejszy dostęp do materiałów edukacyjnych, sprzętu, a także interakcji z rówieśnikami, co sprzyja rozwijaniu umiejętności społecznych i samodzielności.

Dodatkowo, szkoła dostosowana architektonicznie wpływa na świadomość społeczności szkolnej, kształtując postawy tolerancji, zrozumienia i wspierania innych. Uczniowie uczą się akceptacji różnic, co sprzyja tworzeniu otoczenia przyjaznego dla wszystkich, bez względu na indywidualne potrzeby czy ograniczenia.

Warto podkreślić, że zapewnienie dostępności architektonicznej to nie tylko spełnianie standardów prawnych, ale przede wszystkim inwestycja w rozwój potencjału każdego ucznia. Szkoła stwarzająca warunki sprzyjające samodzielności ucznia, buduje fundamenty dla jego pełnego uczestnictwa w procesie edukacyjnym oraz rozwijania umiejętności niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie.

7.3 Zadania ASPE i ASPEZ, a technologie asystujące

Aby ASPE lub ASPEZ mógł przygotować ucznia do maksymalnej możliwej do osiągnięcia samodzielności, musi mieć dostęp do potrzebnych uczniowi technologii asystujących, umieć sam je stosować i móc nauczyć tego ucznia, któremu asystuje.

Technologie takie jak:

- aplikacje zmieniające tekst na mowę lub mowę na tekst,
- powiększalniki i czytniki tekstu,
- klawiatury dostosowane do potrzeb uczniów z niesprawnymi dłońmi, posługujących się jedną dłonią lub wskaźnikiem,
- laptopy lub komputery do obsługi komendami głosowymi (bez użycia dłoni),

umożliwiają uczniom skupienie się na nauce, eliminując bariery związane z ich specjalnymi potrzebami. Przy czym eliminacja barier nie polega na tym, że ktoś za nich robi notatki czy pisze tekst. Uczeń z niepełnosprawnością dzięki technologii asystującej wykonuje zadania samodzielnie, choć inaczej niż pełnosprawny rówieśnik.

Nauka stosowania technologii asystujących przez ucznia to też kluczowy element przygotowania go do przyszłego funkcjonowania na rynku

pracy. W pracy zawodowej osoby z niepełnosprawnością wykorzystują technologie asystujące, by móc wykonywać swoje zadania z taką samą skutecznością i równie dobrym rezultatem końcowym jak wszyscy. Różni się tylko sposób wykonania pracy.

Nauczyciele pracujący z uczniem muszą rozumieć zasadność stosowania technologii asystujących przez ucznia i wspierać go w tym zakresie. Znajomość i akceptowanie używania przez ucznia różnorodnych technologii asystujących przez całą kadrę szkoły są kluczowe dla nauki samodzielności.

Warto zaznaczyć, że dzisiejsze zwykłe telefony, wyposażone w różnorodne aplikacje, pełnią funkcje technologii asystującej. Do najważniejszych funkcji dostępnych w telefonach należą:

Dyktafon:

Dźwiękowy zapis lekcji czy wykładów wspiera uczniów, zwłaszcza tych z trudnościami w zapisywaniu notatek czy przetwarzaniu informacji słownych. Umożliwia rejestrowanie lekcji i później powrót do nich w celu utrwalenia treści lub lepszego zrozumienia zagadnień.

Aplikacje zmieniające mowę na tekst i tekst na mowę:

Współczesne telefony są wyposażone w aplikacje, które umożliwiają

konwersję mowy na tekst i odwrotnie. To szczególnie przydatne dla uczniów z trudnościami w czytaniu, pisaniu czy zrozumieniu treści słownych. Aplikacje te pozwalają na błyskawiczne przekształcanie informacji, co ułatwia uczniom dostęp do materiałów edukacyjnych i komunikację z otoczeniem.

Aparat fotograficzny:

Zwykły aparat w telefonie może okazać się niezastąpiony w sytuacjach, gdy uczniowie mają trudności z zapisywaniem notatek. Zdjęcia tablicy, prezentacji czy notatek mogą służyć jako pamięć wizualna, ułatwiając powrót do treści lekcji w późniejszym czasie. Dla uczniów z trudnościami w pisaniu czy utrzymywaniu uwagi, ta funkcja może być kluczowym elementem wsparcia.

Wspomniane funkcje sprawiają, że zwykły telefon staje się uniwersalnym narzędziem, które można dostosować do indywidualnych potrzeb uczniów. Dzięki temu mobilne urządzenie nie tylko ułatwia codzienne życie, ale także wspiera rozwój edukacyjny, eliminując bariery związane z różnymi wyzwaniami uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Wprowadzenie tych możliwości do procesu nauczania może zwiększyć dostępność edukacji i równość szans dla wszystkich uczniów.

7.4 Zadania ASPE i ASPEZ a dostępność komunikacyjna i cyfrowa materiałów edukacyjnych

Dostęp do materiałów edukacyjnych dostępnych językowo i cyfrowo to warunek konieczny w zapewnianiu równych szans uczniom o SPE oraz umożliwianiu im osiągnięcia pełnej samodzielności.

Język prosty (plain language), zwany też prostą polszczyzną, zastosowany w materiałach edukacyjnych, eliminuje bariery związane z trudnościami w czytaniu i rozumieniu tekstu. Uczniowie, zwłaszcza ci z różnymi potrzebami edukacyjnymi, mogą skoncentrować się na treści, zamiast na trudnościach językowych. To sprzyja nie tylko zrozumieniu przedstawionych zagadnień, lecz także rozwijaniu umiejętności analizy, syntezy oraz wyciąganiu własnych wniosków.

W przypadku materiałów edukacyjnych dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, a w niektórych przypadkach również słuchu lub wzroku, ze spektrum autyzmu, dysleksją lub takim, dla których język polski nie jest językiem ojczystym wskazane będzie przygotowanie tekstu zgodnie ze standardem ETR. Standard ETR dotyczy przede wszystkim zastosowania w materiałach języka charakteryzującego się klarownością, prostotą i przystępnością, ułatwiającego zrozumienie skomplikowanych pojęć. Dla uczniów z poważnymi trudnościami w czytaniu czy zrozumieniu treści,

ETR stanowi klucz do aktywnego uczestnictwa w procesie edukacyjnym. Jednocześnie Standard ETR odnosi się również do kwestii sposobu prezentacji treści, który ułatwia jej rozumienie oraz do dostępności cyfrowej.

Zapewnienie dostępności cyfrowej w przygotowywanych materiałach edukacyjnych staje się nieodzowne, zwłaszcza gdy uczniowie korzystają z technologii asystujących, takich jak aplikacje zmieniające tekst na mowę. Te zaawansowane narzędzia są w stanie przekształcić teksty pisane na mowę, umożliwiając osobom z różnymi potrzebami edukacyjnymi dostęp do informacji w formie słownej. Dotyczy to uczniów z niepełnosprawnościami narządu wzroku, dysleksją, czasem również autyzmem czy problemami neurologicznymi.

Aby jednak aplikacje działały prawidłowo, wszelkie materiały edukacyjne muszą być przygotowane zgodnie ze standardami dostępności cyfrowej. Standardy dostępności cyfrowej precyzyjnie definiują, jak dokumenty powinny być przygotowane, aby były dostępne dla technologii asystujących. To obejmuje m.in. stosowanie właściwego znacznikowania tekstu, opisy alternatywne dla elementów graficznych oraz czytelny układ strony. Dzięki tym normom, aplikacje zmieniające tekst na mowę mogą

poprawnie interpretować i odczytywać zawartość, umożliwiając uczniom pełne korzystanie z materiałów edukacyjnych.

Zapewnienie materiałów edukacyjnych przygotowanych zgodnie z:

- standardem prostego języka,
- standardem ETR,
- standardem dostępności cyfrowej²¹,

ułatwiają proces uczenia się, poprawiają jego efektywność i wspierają rozwijanie samodzielności ucznia.

Uczniowie, korzystając z materiałów edukacyjnych dostępnych cyfrowo i napisanych zrozumiałym językiem, uczą się efektywnego przyswajania informacji i rozwijają umiejętność radzenia sobie z technologią cyfrową, co jest istotnym elementem ich przygotowania do funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie.

²¹ Standardy dostępności cyfrowej określają poniższe akty prawa:

- 1) art. 2 ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1440);
- 2) Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 z późn. zm.);
- 3) art. 22 ao ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230 z późn. zm.);
- 4) Rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 26 marca 2014 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących świadczenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych przez dostawców publicznie dostępnych usług telefonicznych (Dz. U. poz. 464).

Jak widać z powyższego zapewnienie uczniom o SPE materiałów edukacyjnych dostępnych cyfrowo i językowo jest zadaniem dla całej kadry szkoły, ale ich zapewnienie ma wpływ na możliwość realizacji celu pracy ASPE i ASPEZ tj. rozwinięcia u ucznia możliwie najwyższego stopnia samodzielności.

W ten sposób, inwestowanie w dostępność cyfrowych materiałów edukacyjnych i język prosty, w tym ETR, stanowi nie tylko krok w kierunku inkluzji, ale również strategiczną inicjatywę wspierającą rozwój samodzielności ucznia na różnych etapach edukacyjnych.

8. Monitoring i ewaluacja wdrożenia modelu ASPE w szkołach i przedszkolach przez organ prowadzący

Organ prowadzący szkołę powinien prowadzić stały monitoring i ewaluację stopnia realizacji założeń edukacji włączającej w prowadzonych przez siebie szkołach i przedszkolach.

Dyrektorzy szkół powinni prowadzić monitoring i ewaluację stopnia realizacji założeń edukacji włączającej w ich szkole, w tym pracy asystentów i w razie potrzeby dane z niej przekazywać organowi prowadzącemu.

8.1 Cel i znaczenie monitoringu i ewaluacji

Monitorowanie i ewaluacja usług asystenckich mają na celu:

- Zapewnienie jakości usług: Pozwala na sprawdzenie, czy usługi asystenckie są świadczone zgodnie z ustalonymi standardami i oczekiwaniami.
- Doskonalenie procesu: Pomaga w identyfikacji obszarów, które wymagają ulepszeń, co przekłada się na ciągłe doskonalenie procesu wsparcia.
- Dostosowanie do potrzeb uczniów: Pozwala na indywidualne dostosowanie usług asystenckich do zmieniających się potrzeb uczniów.
- Raportowanie: Umożliwia dokładne i przejrzyste sprawozdawanie organom nadzoru, rodzicom oraz społeczności szkolnej.

8.2 Planowanie monitoringu i ewaluacji

8.2.1 Określenie celów i wskaźników

Niezwłocznie po określeniu zadań asystenta w WOPFU zespół, który je opracował przygotowuje również plan monitoringu i ewaluacji, czyli definiuje cele i wskaźniki oceny stopnia ich realizacji, które pozwolą ocenić

skuteczność usług asystenckich. Cele powinny być konkretne, mierzalne, osiągalne, istotne i określone w czasie (metoda SMART). Następnie określone zostają wskaźniki realizacji tych celów oraz źródła wiedzy o wskaźniku.

Przykład

Problem:

Uczeń A często prezentuje zachowanie X

Cel:

Zmniejszenie u ucznia A częstotliwości i/lub nasilenia zachowań X w okresie od ... do ...

Wskaźnik:

Ilość zachowań X średnio w tygodniu (lub miesiącu, dziennie itp.).

Wartość wyjściowa wskaźnika:

Uczeń A średnio ... razy w tygodniu prezentuje zachowanie X

Sposób pomiaru:

obserwacje prowadzone przez ..., zapisywane w ...

8.2.2 Wybór narzędzi i metod

Kolejnym krokiem jest wybór odpowiednich narzędzi i metod oceny, takich jak obserwacje, ankiety, oceny jakościowe, analiza dokumentacji, rozmowy

z uczniem o SPE i pozostałymi uczniami, rodzicami, asystentami i pozostałą kadrą.

8.2.3 Ustanowienie harmonogramu

Konieczne jest określenie terminów przeprowadzania monitoringu i ewaluacji. Należy uwzględnić regularność przeprowadzania ocen, tak aby zapewnić ciągłość procesu.

8.2.4 Zbieranie danych

Przeprowadzanie ocen na podstawie ustalonych wskaźników i narzędzi. Zbieranie danych powinno być obiektywne i rzetelne. Wymaga to uwzględnienia perspektywy wszystkich zaangażowanych osób, w tym przede wszystkim ucznia o SPE i jego rodziców, uczniów i ich rodziców z danej klasy, asystenta i pozostałej kadry szkoły.

8.3 Przeprowadzanie monitoringu i ewaluacji

8.3.1 Zaangażowanie odpowiednich zespołów

Włączenie do procesu monitoringu i ewaluacji odpowiednich pracowników, w tym nauczycieli, koordynatorów ds. edukacji specjalnej, psychologów, rodziców i samych uczniów innych interesariuszy

(np. pracodawców) jest warunkiem uzyskania miarodajnych danych.

8.3.2 Analiza zebranych danych

Staranna analiza zebranych danych w celu oceny skuteczności usług asystenckich. Ocenę powinno się dokonywać na podstawie obiektywnych kryteriów.

8.3.3 Wnioski i działania doskonalące

Na podstawie wyników analizy i identyfikacji obszarów, które wymagają ulepszeń, opracowywany jest plan działań doskonalących i wdrożenie go w praktyce.

8.4 Raportowanie i komunikacja

8.4.1 Przygotowanie raportów

Przygotowanie raportów z wynikami monitoringu i ewaluacji. Raporty powinny być klarowne i zrozumiałe oraz zawierać rekomendacje na przyszłość.

8.4.2 Komunikacja z interesariuszami

Udostępnienie wyników monitoringu i ewaluacji interesariuszom, w tym

rodzicom, nauczycielom, asystentom edukacyjnym i organom nadzoru. Ważna jest transparentność i uczestnictwo społeczności szkolnej.

8.5 Ciągłe doskonalenie

Monitorowanie i ewaluacja to proces ciągły. Organ prowadzący powinien regularnie oceniać i doskonalić sposób monitorowania i ewaluacji usług asystenckich, aby zapewnić jak najwyższą jakość wsparcia edukacyjnego dla uczniów o specjalnych potrzebach.

8.6 Podsumowanie

Monitorowanie i ewaluacja wdrażania usług asystenckich w szkole to kluczowy element zapewnienia wysokiej jakości wsparcia dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Planowanie, przeprowadzanie i analiza procesu monitoringu są nieodzowne, aby dostosować usługi do potrzeb uczniów i ciągle doskonalić proces wsparcia edukacyjnego. Transparentność, zaangażowanie interesariuszy i ciągłe doskonalenie to kluczowe elementy skutecznego monitoringu i ewaluacji.

Załącznik nr 1

Program kursu na asystenta ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
1	<p>JAK DZIAŁA SZKOŁA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Podstawowa wiedza o zasadach organizacji pracy w szkole; 2) Prawa uczniów i uczennic, rodziców, pracowników szkoły, itd.; 3) Edukacja włączająca; 4) Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu i szkole jako narzędzie wspierania włączania uczniów i uczennic o SPE – informacje podstawowe; 5) Szkoła jako przestrzeń kooperatywnego uczenia się. 	4	wykład (webinar)
2	<p>DZIECKO/UCZEŃ O SPECJALNYCH POTRZEBACH</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Najważniejsze kroki milowe w rozwoju dziecka; 2) Różnorodność dzieci i ich potrzeb w zespołach klasowych; 3) Współpraca asystenta z dzieckiem/ucznikiem uwzględniające konkretne potrzeby edukacyjne oraz zasoby ucznia (praca na mocnych stronach dziecka); 4) Działania opiekuńcze i wspomagające rozwój dziecka/ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; 5) Zarządzanie różnorodnością – rola asystenta w kształtowaniu kompetencji społecznych i postaw sprzyjających tworzeniu włączającej społeczności szkolnej. 	8	wykład (webinar)

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
3	<p>ASPEKTY PRAWNE PRACY ASPE W PRZEDSZKOLU I SZKOLE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Prawne regulacje działań prowadzonych przez ASPE w przedszkolu/szkole – działania opiekuńcze i pielęgnacyjne; 2) Prawne uregulowania współpracy z rodzicami, dyrektorem, nauczycielami i innymi podmiotami, które są zaangażowane w sytuacjach zagrożenia (Policja, Pogotowie itp.); 3) Prawny obowiązek udzielania pierwszej pomocy; 4) Kto może wykonywać podstawowe czynności medyczne dziecka z chorobą przewlekłą; 5) Pojęcie bezprawności w działaniach i zaniechaniach ASPE. 	4	wykład
4	<p>ZADANIA I ORGANIZACJA PRACY ASPE W PRZEDSZKOLU I SZKOLE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zadania ASPE realizowane w przedszkolu i szkole; 2) Zasady organizacji pracy ASPE; 3) Obszary współpracy ASPE z innymi osobami zaangażowanymi w proces wspomaganie rozwoju uczniów i uczennic w edukacji włączającej; 4) Efektywna współpraca z kadrą szkoły i rodzicami w praktyce. 	4	wykład
5	<p>SYTUACJE TRUDNE W PRACY ASPE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Sytuacje trudne w pracy ASPE; 2) Radzenie sobie w sytuacjach trudnych; 3) Etyka zawodowa w pracy ASPE. 	8	warsztat

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
6	<p>WSPOMAGANIE UCZNIĄ W UCZENIU SIĘ</p> <p>1) Rola ASPE w kształtowaniu motywacji do pracy;</p> <p>2) Zakres czynności wykonywanych przez ASPE mających na celu wspieranie procesu uczenia się dziecka/uczni:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Aktywizowanie dziecka; – Wspieranie aktywności i uczestnictwa dzieci/uczniów; – Działania wspierające dzieci/uczniów. 	4	warsztat
7	<p>CZYNNOŚCI HIGIENICZNE I OPIEKUŃCZE</p> <p>1) Ogólne zasady pielęgnacji i opieki;</p> <p>2) Ogólne zasady bezpiecznego wspomaganie ucznia w przemieszczaniu się;</p> <p>3) Wykonywanie podstawowych czynności pielęgnacyjnych i higienicznych takich jak: odżywanie, wydalanie, higiena ciała i mobilność dziecka.</p>	4	wykład i zajęcia praktyczne
8	<p>DOSTĘPNE MATERIAŁY EDUKACYJNE ORAZ TECHNOLOGIE ASYSTUJĄCE W SZKOLE I PRZEDSZKOLU</p> <p>1) Język prosty (plain language) i ETR;</p> <p>2) Napisy rozszerzone, tłumacz języka migowego, audiodeskrypcja, pętla indukcyjna i inne rozwiązania dla osób z niepełnosprawnościami wzroku i/lub słuchu;</p> <p>3) Dostępność cyfrowa i technologie asystujące (aplikacje zmieniające mowę na tekst i vice versa i inne).</p>	8	warsztat

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
9	<p>UDZIELANIE PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Psychologia udzielania pierwszej pomocy, powiadomienie opiekunów dziecka/ucznia – 2 godziny; 2) Ostre stany w psychiatrii – choroby psychiczne, kiedy wezwać pogotowie, a kiedy nie – 2 godziny; 3) Resuscytacja krążeniowo-oddechowa + AED u dzieci i dorosłych wg. Wytycznych ERC 2015 – 2 godziny; 4) Pierwsza pomoc w przypadku padaczki, urazów głowy, udaru mózgu, osób z zastawką komorowo-otrzewnową u osób z wodogłowie – 4 godziny; 5) Pierwsza pomoc osobom w przypadku: cukrzycy (w przypadku uszkodzenia pompy insulinowej, podanie insuliny, glukagonu), odwodnienia, wymiotów, omdlenia – 4 godziny; 6) Pierwsza pomoc w zadławieniach, duszności – 2 godziny; 7) Pierwsza pomoc w urazach i krwawieniach, hemofilia – 2 godziny; 8) Pierwsza pomoc w anafilaksji – 1 godzina; 9) Tlenoterapia – 1 godzina. 	20	wykład (webinar)/ warsztaty
Egzamin sprawdzający wiedzę i umiejętności zdobyte podczas kursu			

Załącznik nr 2

Program kursu na asystenta ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
1	<p>DZIAŁANIA PIELĘGNACYJNE ZWIĄZANE ZE STANEM ZDROWIA UCZNIĄ Z WYŁONIONĄ STOMIĄ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Schorzenia związane z koniecznością wyłonienia stomii; 2) Rodzaje stomii; 3) Sprzęt stomijny i akcesoria do pielęgnacji skóry wokół stomii; 4) Wykonywanie podstawowych czynności pielęgnacyjnych i higienicznych takich jak: opróżnianie i wymiana worków stomijnych, opróżnianie i wymiana worków na mocz, pielęgnacja skóry wokół stomii; 5) Najczęstsze powikłania i problemy związane ze stomią; 6) Gastrostomia odżywcza (PEJ / PEG-PEJ); 7) Zasady żywienia i pielęgnacji chorego z założoną gastrostomią; rozwiązywanie problemów ze zgłębnikiem; 8) Ważne zasady postępowania. 	6	wykład i zajęcia praktyczne

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
2	<p>DZIAŁANIA PIELĘGNACYJNE ZWIĄZANE ZE STANEM ZDROWIA UCZNIĄ Z PRZEWLEKŁYM SCHORZENIEM UKŁADU ODDECHOWEGO</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Najczęściej występujące przewlekłe schorzenia układu oddechowego; 2) Monitorowanie stanu Ucznia - rozpoznawanie objawów niedotlenienia; 3) Pulsoksymetria; 4) Leki przyjmowane przez Uczniów ze schorzeniami układu oddechowego: rola, metody przyjmowania leków oraz najczęstsze działania niepożądane; wsparcie ucznia w przyjmowaniu leków; 5) Nebulizacja; 6) Tlenoterapia; 7) Wykonywanie podstawowych czynności pielęgnacyjnych i higienicznych takich jak: pielęgnacja tracheostomii, odśluzowywanie dróg oddechowych, czyszczenie rurki tracheostomijnej, odsysanie wydzieliny za pomocą ssaka automatycznego; 8) Skutki zaniedbań higienicznych; 9) Zaangażowanie Asystenta Ucznia w prowadzenie rehabilitacji oddechowej. 	10	wykład i zajęcia praktyczne

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
3	<p>DZIAŁANIA PIELĘGNACYJNE ZWIĄZANE ZE STANEM ZDROWIA UCZNIA CHORUJĄCEGO NA CUKRZYCĘ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Typy i postaci kliniczne cukrzycy oraz najczęstsze powikłania choroby; 2) Sprzęt i akcesoria używane przez Uczniów chorujących na cukrzycę: rodzaje, zasady korzystania i wsparcia uczniów, korzystających ze sprzętu medycznego; 3) Monitorowanie stanu Ucznia – rozpoznawanie objawów hipoglikemii i hiperglikemii; 4) Cukrzycowa kwasica ketonowa; 5) Glukometria: rola, prawidłowa technika pomiaru, podstawy interpretacji wyników, postępowanie ze użytym sprzętem jednorazowym; 6) Insulinoterapia i inne leki u Uczniów z cukrzycą; 7) Zadania Asystenta Ucznia w zakresie wsparcia w przyjmowaniu leków; 8) Rola higieny i pielęgnacji skóry Ucznia z cukrzycą oraz skutki zaniedbań higienicznych; 9) Rola prawidłowego żywienia w cukrzycy – zadania Asystenta Ucznia. 	6	wykład i zajęcia praktyczne

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
4	<p>DZIAŁANIA PIELĘGNACYJNE ZWIĄZANE ZE STANEM ZDROWIA UCZNIA Z ZABURZENIAMI UKŁADU RUCHU I POSTAWY</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Najczęstsze schorzenia neurologiczne, Mózgowe Porażenie Dziecięce, Zespół ciasnoty wewnątrzczaszkowej; 2) Ocena stopnia stopnia sprawności w zakresie motoryki dużej; 3) Konsekwencje funkcjonalne zaburzeń ruchu, czucia, napięcia mięśniowego, artykulacji/mowy, potykania, prakcji, gnozi, komunikowania się, wrodzonej łamliwości kości; 4) Zaburzenia emocjonalne i zaburzenia zachowania współwystępujące u Uczniów z zaburzeniami neurologicznymi, układu ruchu i postawy; 5) Rola Asystenta Ucznia w kompensowaniu występujących u Ucznia trudności z wykonywaniem czynności samoobsługowych. Wsparcie Ucznia z zaburzeniami układu ruchu w czynnościach higienicznych i samoobsługowych; 6) Monitorowanie stanu Ucznia – rozpoznawanie zagrożeń; 7) Leki najczęściej przyjmowane przez Uczniów ze schorzeniami układu nerwowego; wsparcie Ucznia w przyjmowaniu leków; 8) Zadania Asystenta Ucznia z dysfagią, zastawką oponowo-otrzewnową, wrodzoną łamliwością kości; 9) Zaangażowanie Asystenta Ucznia w prowadzenie rehabilitacji ruchowej Ucznia z zaburzeniami układu ruchu; 10) Higiena i pielęgnacja skóry Ucznia z zaburzeniami układu ruchu: rola, potencjalne skutki zaniedbań higienicznych. Profilaktyka przeciwoleżynowa. 	10	wykład i zajęcia praktyczne

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
5	<p>DZIAŁANIA PIELĘGNACYJNE ZWIĄZANE ZE STANEM ZDROWIA UCZNIĄ Z PRZEWLEKŁYM SCHORZENIEM UKŁADU KRAŻENIA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Najczęstsze schorzenia układu krążenia, ich skutki funkcjonalne i powikłania; 2) Hemofilia – wpływ choroby na funkcjonowanie Ucznia, zadania asystenta Ucznia z hemofilią; 3) Sprzęt i akcesoria używane do monitorowania stanu Ucznia z przewlekłym schorzeniem układu krążenia; 4) Prawidłowa technika i interpretacja wyników pomiaru ciśnienia tętniczego oraz saturacji; 5) Kardiowerter-defibrylator (ICD) u Ucznia z zaburzeniami układu krążenia; 6) Monitorowanie stanu Ucznia – rozpoznawanie objawów nagłego pogorszenia stanu zdrowia / stanów zagrożenia życia związanych z zaburzeniami układu krążenia / hemofilią; 7) Leki przyjmowane przez Uczniów z zaburzeniami układu krążenia / hemofilią: metody przyjmowania leków oraz najczęstsze działania niepożądane; wsparcie ucznia w przyjmowaniu leków; 8) Zadania Asystenta Ucznia w zakresie kompensacji trudności Ucznia w wykonywaniu czynności samoobsługowych; 9) Powikłania zaburzeń układu krążenia / hemofilii i skutki zaniedbań w zakresie higieny i rehabilitacji. 	8	wykład i zajęcia praktyczne

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
6	<p>DZIAŁANIA ZWIĄZANE ZE STANEM ZDROWIA UCZNIĄ Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Najczęstsze zaburzenia w zakresie funkcjonowania psychicznego występujące u osób w wieku szkolnym; klasyfikacja chorób i zaburzeń; 2) Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane: uszkodzeniami mózgu, działaniem substancji psychoaktywnych (w tym leków); 3) Schizofrenia i zaburzenia urojeniowe. Zadania asystenta Ucznia w czasie epizodu urojeniowego/psychotycznego; 4) Zaburzenia afektu. Zadania asystenta Ucznia w czasie epizodu depresyjnego/maniakalnego; 5) Zaburzenia lękowe i pod postacią fobii – zadania asystenta Ucznia w sytuacji wystąpienia ataku silnego lęku / reakcji na ciężki stres; 6) Zaburzenia snu. Zaburzenia odżywiania. Tiki; 7) Całościowe zaburzenia rozwojowe; 8) Podstawy komunikacji alternatywnej; 9) Podstawy interwencji kryzysowej w sytuacji kryzysu suicydalnego – możliwości działania asystenta Ucznia. 	16	wykład i zajęcia praktyczne

Lp.	Temat	Liczba godzin	Forma realizacji
7	<p>DZIAŁANIA ASYSTENTA UCZNIA O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH ZDROWOTNYCH – ĆWICZENIA W SYTUACJACH SYMULOWANYCH</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Pierwsza pomoc udzielana osobie z wyłonią stomią; 2) Zaburzenia oddychania – pierwsza pomoc w stanach nagłych. Pierwsza pomoc w stanach nagłych u Ucznia z rurką tracheostomijną (nieodróżność rurki); 3) Stany nagłe w cukrzycy – pierwsza pomoc; 4) Pierwsza pomoc w przypadku ataku drgawek oraz w stanach nagłych u osoby z: zastawką komorowo-otrzewnową, wodogłowiem, wrodzoną łamliwością kości, implantem stabilizującym kręgosłup; 5) Pierwsza pomoc w urazach i krwawieniach, postępowanie w sytuacji wystąpienia krwotoku u osoby z hemofilią; 6) Pierwsza pomoc w sytuacji kryzysu suicydalnego; 7) Pierwsza pomoc w sytuacji epizodu psychiatrycznego z występującymi zachowaniami autoagresywnymi i agresywnymi; 8) Udzielanie pierwszej pomocy Uczniowi z trudnościami w komunikacji (zastosowanie komunikacji alternatywnej AAC). 	8	ćwiczenia
Egzamin sprawdzający wiedzę i umiejętności zdobyte podczas kursu			

Załącznik nr 3

Katalog zdań ASPE wedle typu trudności doświadczanych przez ucznia

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyna trudności	Zadania ASPE	Uwagi
słaba orientacja w przestrzeni, brak umiejętności zadbania o zachowanie bezpieczeństwa dla siebie samego/innych	niepełnosprawność ruchowa, problemy ze wzrokiem (dziecko/uczeń słabowidzący/niewidomy), zaburzenia zachowania	Pomoc w przemieszczaniu się i transporcie	dotyczy konieczności wsparcia ucznia w przemieszczaniu/poruszaniu się zarówno przemieszczania się po szkole/przedszkolu, jak i podczas wszystkich wyjściach i wycieczkach poza teren placówki
w związku z dysfunkcją kończyn górnych dziecko/uczeń nie jest w stanie samodzielnie jeść i pić	niepełnosprawność ruchowa	Pomoc w przyjmowaniu posiłków	dotyczy posiłków zorganizowanych (np. w stołówce szkolnej), jak i dowolnych (np. podczas przerw)

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyna trudności	Zadania ASPE	Uwagi
dziecko/uczeń nie jest w stanie samodzielnie skorzystać z toalety	niepełnosprawność ruchowa, inny rodzaj niepełnosprawności w powiązaniu z młodym wiekiem dziecka	Czynności związane z utrzymaniem higieny i korzystaniem z toalety	dotyczy sytuacji zgłaszania przez ucznia konieczności skorzystania z toalety, jak i konieczności monitorowania częstości korzystania z toalety i wsparcia rodziny w prowadzeniu tzw. treningu czystości, także dotyczy wszystkich czynności związanych ze słabą kontrolą ucznia w załatwianiu potrzeb fizjologicznych (mycie, przebieranie, zmiana pampersa)

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyna trudności	Zadania ASPE	Uwagi
<p>dziecko/uczeń wymaga dostosowania metod i form pracy do swoich potrzeb i możliwości, tylko wtedy jest w stanie w pełni pracować na zajęciach lekcyjnych, wymaga dostosowanych podręczników, indywidualnych kart pracy, korzystania w czasie zajęć ze sprzętu komputerowego (laptop, tablet), wymaga stałej kontroli swojej pracy i podtrzymywania uwagi</p>	<p>każdy rodzaj niepełnosprawności, każdy rodzaj trudności dziecka/ucznia związany z koniecznością obejmowania go szczególną pomocą psychologiczno - pedagogiczną</p>	<p>Wsparcie dziecka podczas zajęć w celu zwiększania jego aktywności i uczestnictwa poprzez motywowanie dziecka do wysiłku, pomoc w korzystaniu z materiałów i pomocy dydaktycznych oraz sprzętu specjalistycznego i technologii asystujących</p>	<p>dotyczy konieczności wsparcia dziecka/ucznia podczas zajęć dydaktycznych związanych z realizacją podstawy programowej</p>

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyna trudności	Zadania ASPE	Uwagi
dziecko/uczeń wymaga obecności osoby dorosłej podczas specjalistycznych zajęć w celu zwiększenia ich efektywności	każdy rodzaj niepełnosprawności, każdy rodzaj trudności dziecka/ucznia związany z koniecznością obejmowania go szczególną pomocą psychologiczno – pedagogiczną, zagrożeniem niedostosowaniem społecznym i niedostosowanie społeczne	Wsparcie dziecka w systematycznym wykonywaniu zadań lub ćwiczeń zaleconych przez przez nauczycieli, o których mowa w art. 42d ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2023 r. poz. 984, z 2022 r. poz. 1730 oraz z 2023 r. poz. 1586, 1672 i 2005), nauczycieli dodatkowo zatrudnionych w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego w przedszkolach, szkołach i oddziałach integracyjnych, lub w celu współorganizowania kształcenia uczniów odpowiednio niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 2 ustawy, innych specjalistów, w tym lekarzy prowadzących ucznia	dotyczy konieczności wsparcia dziecka/ucznia podczas zajęć specjalistycznych i rewalidacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem tych organizowanych w grupach rówieśniczych

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyna trudności	Zadania ASPE	Uwagi
<p>dziecko/uczeń nie komunikuje się werbalnie (z różnych przyczyn) lub robi to na bardzo niskim poziomie, prezentuje bardzo słabą znajomością języka polskiego utrudniającą swobodne porozumiewanie się z innymi i udział w zajęciach lekcyjnych, także posiada bardzo dużą wada wymowy utrudniającą komunikację</p>	<p>niepełnosprawność ruchowa i związane z tym trudnościami w komunikacji, afazja, z mutyzmem całkowitym i wybiórczy, pozostawanie w sytuacjach kryzysowych i traumatycznych, zaburzenia zachowania i emocji, niesłyszący i słabosłyszący, niepełnosprawność intelektualna, obcokrajowcy i uczniowie polscy przyjeżdżający z zagranicy, deficyty kompetencji i sprawności językowych.</p>	<p>Pomoc w porozumiewaniu się i uczestnictwie w grupie, w tym pomoc w komunikacji i porozumiewaniu się poprzez wykorzystanie wspomagających i alternatywnych metod komunikacji</p>	<p>w odniesieniu do potrzeb komunikacyjnych ucznia ASPE powinien znać odpowiadające tym potrzebom odpowiednie, wspomagające i alternatywne formy komunikacji, także znajomość języka (obcego), którym posługuje się uczeń wsparcie obejmuje pomoc w komunikacji rówieśniczej, także pomoc w tłumaczeniu poleceń nauczycieli</p>

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyna trudności	Zadania ASPE	Uwagi
<p>dziecko/uczeń potrzebuje zapewnienia dodatkowej opieki osoby dorosłej podczas spędzania czasu w szkolnej świetlicy przed i po swoich zajęciach dydaktycznych, także wsparcia podczas odrabiania zadań domowych, jeżeli odrabia je w szkole po zajęciach lekcyjnych</p>	<p>każdy rodzaj niepełnosprawności, każdy rodzaj trudności ucznia związany z koniecznością obejmowania go szczególną pomocą psychologiczno – pedagogiczną, zagrożenie niedostosowaniem społecznym i niedostosowanie społeczne (w sytuacji dużych zaległości programowych)</p>	<p>Pomoc w odrabianiu pracy domowej na terenie szkoły i udziale w aktywnościach podczas zajęć opiekuńczych na terenie szkoły oraz podczas innych aktywności realizowanych w procesie edukacyjnym</p>	<p>dotyczy wspierania ucznia podczas pobytu w szkolnej świetlicy oraz miejscu przeznaczonym do odrabiania przez uczniów w szkole prac domowych</p>

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyna trudności	Zadania ASPE	Uwagi
<p>dziecko/uczeń prezentuje zachowania zakłócające pracę innych uczniów na zajęciach lekcyjnych, podejmuje zachowania trudne lub ryzykowne podczas przerw i innych szkolnych aktywności</p>	<p>zagrożeni niedostosowaniem społecznym i niedostosowani społecznie, z zaburzeniami zachowania i emocji, w sytuacjach kryzysowych i traumatycznych</p>	<p>Wsparcie dziecka z zaburzeniami zachowania lub przejawiającego zachowania trudne lub ryzykowne poprzez zapobieganie sytuacjom trudnym, a jeżeli do nich dojdzie zabezpieczeniem dziecka w tym interwencja w przypadku wysokiego ryzyka</p>	<p>dotyczy konieczności kontrolowania sytuacji społecznych i podejmowanych przez ucznia interakcji rówieśniczych, odwracania uwagi w sytuacjach trudnych i łagodzenie/wyjaśnianie ich, także wyprowadzanie ucznia z klasy/ grupy rówieśniczej i przebywanie z nim poza klasą/ grupą np. w pokoju wyciszeń/ także fizycznego zabezpieczenia ucznia prezentującego w danym momencie zachowania zagrażające bezpieczeństwu jego, lub otoczenia.</p>

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyna trudności	Zadania ASPE	Uwagi
dziecko/uczeń prezentuje różnego rodzaju trudności w pozostaniu w przedszkolu/szkole bez rodzica lub z uwagi na swoją niepełnosprawność może napotkać na tego typu trudności, dziecko/uczeń ma problemy w akceptacji zmian, przebywania w dużej i gwarnej grupie rówieśniczej	każdy rodzaj niepełnosprawności, każdy rodzaj trudności dziecka/ucznia związany z koniecznością obejmowania go szczególną pomocą psychologiczno – pedagogiczną, zagrożenie niedostosowaniem społecznym i niedostosowanie społeczne	wspieranie procesu adaptacji ucznia w środowisku wychowania i nauczania poprzez w szczególności zapewnianie wsparcia emocjonalnego i bezpośrednią pomoc w radzeniu sobie z nowymi sytuacjami, dbanie o bezpieczeństwo dziecka	dotyczy szczególnie okresu adaptacyjnego, czyli rozpoczęcia jego uczęszczania do przedszkola i szkoły, poznawanie, szeroko rozumianego, funkcjonowania przedszkoli i szkoły, dotyczy także kontroli (dyskretnej) ucznia podczas przerw lekcyjnych, pobytu w szatniach i innych pomieszczeniach szkoły, także podczas tzw. zabawy swobodnej dziecka w przedszkolu, w sali i na placu zabaw
dziecko/uczeń z uwagi na swoje ograniczenia i wiek nie jest w stanie samodzielnie pokonać drogi szkoła – dom	każdy rodzaj niepełnosprawności, każdy rodzaj choroby przewlekłej	asystowanie w drodze do i ze szkoły, w przypadku ucznia nie objętego obowiązkiem gminy z art. 39a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe	dotyczy uczniów mieszkających w tzw. obwodzie szkolnym, nie dotyczy uczniów korzystających z dowozów organizowanych przez gminę

Załącznik nr 4

Katalog zdań ASPE-Z wedle typu trudności doświadczanych przez ucznia

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
słaba orientacja w przestrzeni, brak umiejętności zadbania o zachowanie bezpieczeństwa dla siebie samego/innych	niepełnosprawność ruchowa, problemy ze wzrokiem (dziecko/uczeń słabowidzący/niewidomy), zaburzenia zachowania	Pomoc w przemieszczaniu się i transporcie	dotyczy konieczności wsparcia ucznia w przemieszczaniu/poruszaniu się zarówno przemieszczania się po szkole/przedszkolu, jak i podczas wszystkich wyjściach i wycieczkach poza teren placówki
w związku z dysfunkcją kończyn górnych dziecko/uczeń nie jest w stanie samodzielnie jeść i pić	niepełnosprawność ruchowa	Pomoc w przyjmowaniu posiłków	dotyczy posiłków zorganizowanych (np. w stołówce szkolnej), jak i dowolnych (np. podczas przerw)

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
dziecko/uczeń nie jest w stanie samodzielnie skorzystać z toalety	niepełnosprawność ruchowa, inny rodzaj niepełnosprawności w powiązaniu z młodym wiekiem dziecka	Czynności związane z utrzymaniem higieny i korzystaniem z toalety	dotyczy sytuacji zgłaszania przez ucznia konieczności skorzystania z toalety, jak i konieczności monitorowania częstotliwości korzystania z toalety i wsparcia rodziny w prowadzeniu tzw. treningu czystości, także dotyczy wszystkich czynności związanych ze słabą kontrolą ucznia załatwiania potrzeb fizjologicznych (mycie, przebieranie, zmiana pampersa)

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
<p>dziecko/uczeń wymaga dostosowania metod i form pracy do swoich potrzeb i możliwości, tylko wtedy jest w stanie w pełni pracować na zajęciach lekcyjnych, wymaga dostosowanych podręczników, indywidualnych kart pracy, korzystania w czasie zajęć ze sprzętu komputerowego (laptop, tablet), wymaga stałej kontroli swojej pracy i podtrzymywania uwagi.</p>	<p>każdy rodzaj niepełnosprawności, każdy rodzaj trudności dziecka/ucznia związany z koniecznością obejmowania go szczególną pomocą psychologiczno – pedagogiczną</p>	<p>Wsparcie dziecka podczas zajęć w celu zwiększania jego aktywności i uczestnictwa poprzez motywowanie dziecka do wysiłku, pomoc w korzystaniu z materiałów i pomocy dydaktycznych oraz sprzętu specjalistycznego i technologii asystujących</p>	<p>dotyczy konieczności wsparcia dziecka/ucznia podczas zajęć dydaktycznych związanych z realizacją podstawy programowej</p>

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
<p>dziecko/uczeń wymaga obecności osoby dorosłej podczas specjalistycznych zajęć w celu zwiększenia ich efektywności</p>	<p>każdy rodzaj niepełnosprawności, każdy rodzaj trudności dziecka/ucznia związany z koniecznością obejmowania go szczególną pomocą psychologiczno – pedagogiczną, zagrożeniem niedostosowaniem społecznym i niedostosowanie społeczne</p>	<p>Wsparcie dziecka w systematycznym wykonywaniu zadań lub ćwiczeń zaleconych przez nauczycieli o których mowa w art. 42d ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2023 r. poz. 984, z 2022 r. poz. 1730 oraz z 2023 r. poz. 1586, 1672 i 2005), nauczycieli dodatkowo zatrudnionych w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego w przedszkolach, szkołach i oddziałach integracyjnych, lub w celu współorganizowania kształcenia uczniów odpowiednio niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie, lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 2 ustawy, innych specjalistów, w tym lekarzy prowadzących ucznia</p>	<p>dotyczy konieczności wsparcia dziecka/ucznia podczas zajęć specjalistycznych i rewalidacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem tych organizowanych w grupach rówieśniczych</p>

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
<p>dziecko/uczeń nie komunikuje się werbalnie (z różnych przyczyn) lub robi to na bardzo niskim poziomie, prezentuje bardzo słabą znajomością języka polskiego utrudniającą swobodne porozumiewanie się z innymi i udział w zajęciach lekcyjnych, także posiada bardzo dużą wadę wymowy utrudniającą komunikację</p>	<p>niepełnosprawność ruchowa i związane z tym trudnościami w komunikacji, afazja, z mutyzmem całkowitym i wybiórczy, pozostawanie w sytuacjach kryzysowych i traumatycznych, zaburzenia zachowania i emocji, niesłyszący i słabosłyszący, niepełnosprawność intelektualna, obcokrajowcy i uczniowie polscy przyjeżdżający z zagranicy, deficyty kompetencji i sprawności językowych</p>	<p>Pomoc w porozumiewaniu się i uczestnictwie w grupie, w tym pomoc w komunikacji i porozumiewaniu się poprzez wykorzystanie wspomagających i alternatywnych metod komunikacji</p>	<p>w odniesieniu do potrzeb komunikacyjnych ucznia ASPE powinien znać odpowiadające tym potrzebom odpowiednie, wspomagające i alternatywne formy komunikacji, także znajomość języka (obcego), którym posługuje się uczeń wsparcie obejmuje pomoc w komunikacji rówieśniczej, także pomoc w tłumaczeniu poleceń nauczycieli</p>

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
<p>dziecko/uczeń potrzebuje zapewnienia dodatkowej opieki osoby dorosłej podczas spędzania czasu w szkolnej świetlicy przed i po swoich zajęciach dydaktycznych, także wsparcia podczas odrabiania zadań domowych, jeżeli odrabia je w szkole po zajęciach lekcyjnych</p>	<p>każdy rodzaj niepełnosprawności, każdy rodzaj trudności ucznia związany z koniecznością obejmowania go szczególną pomocą psychologiczno – pedagogiczną, zagrożenie niedostosowaniem społecznym i niedostosowanie społeczne (w sytuacji dużych zaległości programowych)</p>	<p>Pomoc w odrabianiu pracy domowej na terenie szkoły i udziale w aktywnościach podczas zajęć opiekuńczych na terenie szkoły oraz podczas innych aktywności realizowanych w procesie edukacyjnym</p>	<p>dotyczy wspierania ucznia podczas pobytu w szkolnej świetlicy oraz miejscu przeznaczonym do odrabiania przez uczniów w szkole prac domowych</p>

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
dziecko/uczeń prezentuje zachowania zakłócające pracę innych uczniów na zajęciach lekcyjnych, podejmuje zachowania trudne lub ryzykowne podczas przerw i innych szkolnych aktywności	zagrożeni niedostosowaniem społecznym i niedostosowani społecznie, z zaburzeniami zachowania i emocji, w sytuacjach kryzysowych i traumatycznych	Wsparcie dziecka z zaburzeniami zachowania lub przejawiającego zachowania trudne lub ryzykowne poprzez zapobieganie sytuacjom trudnym, a jeżeli do nich dojdzie zabezpieczeniem dziecka; w tym interwencja w przypadku wysokiego ryzyka	dotyczy konieczności kontrolowania sytuacji społecznych i podejmowanych przez ucznia interakcji rówieśniczych, odwracania uwagi w sytuacjach trudnych i łagodzenie/ wyjaśnianie ich, także wyprowadzanie ucznia z klasy/ grupy rówieśniczej i przebywanie z nim poza klasą/grupą np. w pokoju wyciszeń

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
<p>dziecko/uczeń prezentuje różnego rodzaju trudności w pozostaniu w przedszkolu/szkole bez rodzica lub z uwagi na swoją niepełnosprawność może napotkać na tego typu trudności, dziecko/uczeń ma problemy w akceptacji zmian, przebywania w dużej i gwarnej grupie rówieśniczej</p>	<p>każdy rodzaj niepełnosprawności, każdy rodzaj trudności dziecka/ucznia związany z koniecznością obejmowania go szczególną pomocą psychologiczno – pedagogiczną, zagrożenie niedostosowaniem społecznym i niedostosowanie społeczne</p>	<p>Wspieranie procesu adaptacji dziecka do środowiska szkolnego poprzez w szczególności zapewnianie wsparcia emocjonalnego i bezpośrednią pomoc w radzeniu sobie z nowymi sytuacjami, dbanie o bezpieczeństwo dziecka</p>	<p>dotyczy szczególnie okresu adaptacyjnego, czyli rozpoczęcia jego uczęszczania do przedszkola i szkoły, poznawanie, szeroko rozumianego, funkcjonowania przedszkoli i szkoły, dotyczy także kontroli (dyskretnej) ucznia podczas przerw lekcyjnych, pobytu w szatniach i innych pomieszczeniach szkoły, także podczas tzw. zabawy swobodnej dziecka w przedszkolu, w sali i na placu zabaw</p>

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
dziecko/uczeń z uwagi na swoje ograniczenia i wiek nie jest w stanie samodzielnie pokonać drogi szkoła – dom	każdy rodzaj niepełnosprawności, każdy rodzaj choroby przewlekłej	asystowanie w drodze do i ze szkoły, w przypadku ucznia nie objętego obowiązkiem gminy z art. 39a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe	dotyczy uczniów mieszkających w tzw. obwodzie szkolnym, nie dotyczy uczniów korzystających z dowozów organizowanych przez gminę
dziecko/uczeń, który podczas pobytu w przedszkolu/szkole musi zażyć lekarstwo przepisane przez lekarza	Choroba przewlekła, niepełnosprawność	Podawanie leków	dotyczy zarówno małych dzieci i podanie im leku, jak i towarzyszenie starszym uczniom podczas przyjmowania przez nich leku wymagane jest przeszkolenie kandydata na ASPE - Z z zakresu działań niepożądanych mogących być skutkiem podania danego leku

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
dziecko/uczeń wymagający, podczas pobytu w przedszkolu i szkole, korzystania z urządzeń medycznych, w szczególności takich jak: pompa insulinowa, inhalatory, koncentrator tlenu itp.	Choroba przewlekła, niepełnosprawność	Obsługa urządzeń medycznych	wymagane jest przeszkolenie kandydata na ASPE – Z z zakresu obsługi danego urządzenia medycznego
dziecko/uczeń wymagający, podczas pobytu w przedszkolu i szkole, wykonywania przy nich takich czynności pielęgnacyjnych, jak: cewnikowanie, obsługa stomii i urostomii, pomoc w żywieniu dojelitowym, zmiana opatrunków przy chorobie przewlekłej itp.	Choroba przewlekła, niepełnosprawność	Wykonywanie innych czynności pielęgnacyjnych	wymagane jest przeszkolenie kandydata na ASPE – Z z zakresu wykonywaniakonkretnych czynności pielęgnacyjnych

Trudności doświadczane przez ucznia	Przyczyny doświadczanych trudności	Zadania ASPE	Uwagi
dziecko/uczeń wymagający ciągłej obserwacji i nadzoru drugiej osoby, w szczególności chory na epilepsję, hemofilię, wrodzoną łamliwość kości i inne		Sprawowanie opieki nad dzieckiem, które z powodu choroby jest w ryzyku nagłych zdarzeń, mogących powodować zagrożenie zdrowia, życia lub bezpieczeństwa dziecka	wymagane jest przeszkolenie kandydata na ASPE – Z z zakresu niesienia pomocy w sytuacji pogorszenia stanu zdrowia

Załącznik nr 5

WZÓR

.....

(oznaczenie organizatora kursu)

ZAŚWIADCZENIE

o ukończeniu kursu na asystenta ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych (ASPE)

Zaświadcza się, że Pan(i) (imię/imiona i nazwisko)

urodzony(-na) (dd-mm-rrrr)

ukończył(a) kurs (nazwa kursu)

w wymiarze godzin w okresie od dnia do dnia

prowadzony przez

....., (nazwa i adres/siedziba organizatora kursu)

zakończony egzaminem sprawdzającym w dniu

Numer zgody na organizację kursu¹) wydanej

przez

w dniu Zaświadczenie wydano na podstawie art. 10

¹ Wypełnić w przypadku kursu organizowanego przez pozarządowe o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571).

ust. 2c ustawy z dnia o warunkach i zakresie wsparcia ucznia przez asystenta ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz przez asystenta ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych (Dz.U.) Nr/20..... r.²)

.....

(miejsowość, data)

.....

(podpis osoby reprezentującej
organizatora kursu)

² Numer zaświadczenia wydanego przez organizatora kursu.

Załącznik nr 6

WZÓR

.....

(oznaczenie organizatora kursu)

ZAŚWIADCZENIE

o ukończeniu kursu na asystenta ucznia

o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych (ASPEZ)

Zaświadcza się, że Pan(i) (imię/imiona i nazwisko)

urodzony(-na) (dd-mm-rrrr)

ukończył(a) kurs (nazwa kursu)

w wymiarze godzin w okresie od dnia do dnia

prowadzony przez

....., (nazwa i adres/siedziba organizatora kursu)

zakończony egzaminem sprawdzającym w dniu

Numer zgody na organizację kursu¹) wydanej przez

..... w dniu

Zaświadczenie wydano na podstawie art. 10 ust. 2c ustawy z dnia

¹ Wypełnić w przypadku kursu organizowanego przez pozarządowe o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571).

o warunkach i zakresie wsparcia ucznia przez asystenta ucznia
o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz przez asystenta ucznia
o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych (Dz.U.)
Nr/20.....r.²)

.....

(miejsowość, data)

.....

(podpis osoby reprezentującej
organizatora kursu)

² Numer zaświadczenia wydanego przez organizatora kursu.

